24.11.2025 11:09:57
ΨΗΦΙΑΚΑ
ΥΠΟΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟ
ΑΠΟ
VARVARA ZACHARAKI

77677

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

21 Νοεμβρίου 2025 | ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ | Αρ. Φύλλου **6247**

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθμ. απόφ. 858/2024

Λήψη απόφασης επί της γνωστοποίησης συγκέντρωσης, σύμφωνα με το άρθρο 6 του ν. 3959/2011, που αφορά την απόκτηση αποκλειστικού ελέγχου επί της «ΠΙ ΕΝΤ ΣΙ ΝΤΙΒΕΛΟΠΜΕΝΤ ΤΕΧΝΙΚΗ ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΗ - ΕΜΠΟΡΙΚΗ - ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» από την «ΤΕΡΝΑ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ».

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΣΕ ΤΜΗΜΑ

Συνεδρίασε στην Αίθουσα Συνεδριάσεων του 1ου ορόφου του κτιρίου των γραφείων της, επί της οδού Κότσικα 1Α, Αθήνα, την 1η Οκτωβρίου 2024, ημέρα Τρίτη και ώρα 11:30, με την εξής σύνθεση:

Προεδρεύουσα: Χαρίκλεια Νικολοπούλου
Μέλη: Ιωάννης Στεφάτος (Εισηγητής)
Παναγιώτης Φώτης
Μιχαήλ Πολέμης
Γραμματέας: Ευγενία Ντόρντα

Θέμα της συνεδρίασης: Λήψη απόφασης επί της γνωστοποίησης συγκέντρωσης, σύμφωνα με το άρθρο 6 του ν. 3959/2011, που αφορά την απόκτηση αποκλειστικού ελέγχου επί της «ΠΙ ΕΝΤ ΣΙ ΝΤΙΒΕΛΟΠΜΕΝΤ ΤΕΧΝΙΚΗ ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΗ – ΕΜΠΟΡΙΚΗ – ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» από την «ΤΕΡΝΑ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ».

Πριν την έναρξη της συζητήσεως, η Προεδρεύουσα όρισε Γραμματέα της υπόθεσης την υπάλληλο της Γραμματείας Προέδρου, Αντιπροέδρου και Εισηγητών, Ευγενία Ντόρντα με αναπληρώτρια την Ηλιάνα Κούτρα.

Στην αρχή της συζήτησης, η Προεδρεύουσα έδωσε το λόγο στον Εισηγητή της υπόθεσης, Ιωάννη Στεφάτο, ο οποίος ανέπτυξε συνοπτικά το περιεχόμενο της υπ' αρ. οικ. 6636/24.09.2024 γραπτής εισήγησης επί της κρινόμενης υπόθεσης και πρότεινε, για τους λόγους που αναφέρονται αναλυτικά στην Εισήγηση, να εγκριθεί η γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση.

Η Επιτροπή στη συνέχεια, αφού αποχώρησαν από την αίθουσα οι υπηρεσιακοί παράγοντες, προχώρησε σε διάσκεψη επί της ως άνω υπόθεσης με τη συμμετοχή του Εισηγητή της υπόθεσης, Ιωάννη Στεφάτου, ο οποίος δεν έλαβε μέρος στην ψηφοφορία, και αφού έλαβε υπόψη την υπ' αρ. οικ. 6636/24.09.2024 έκθεση του αρμόδιου Εισηγητή, τα στοιχεία του φακέλου της κρινόμενης υπόθεσης, τις απόψεις των μελών και το ισχύον νομικό πλαίσιο,

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΩΣ ΕΞΗΣ:

Ι. Η ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΘΕΙΣΑ ΠΡΑΞΗ

Ι.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΡΑΞΗΣ

1. Η γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση αφορά την απόκτηση αποκλειστικού ελέγχου, κατά την έννοια του της παρ. 2(β) του άρθρου 5 του ν. 3959/2011, από την γνωστοποιούσα «ΤΕΡΝΑ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» (εφεξής ΤΕΡΝΑ ή γνωστοποιούσα ή Αγοράστρια) επί της επιχείρησης - στόχου «ΠΙ ΕΝΤ ΣΙ ΝΤΙΒΕΛΟΠΜΕΝΤ ΤΕΧΝΙΚΗ ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΗ – ΕΜΠΟΡΙΚΗ – ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» (εφεξής P&C ή «Εταιρεία»).

Ι.2. ΟΥΣΙΩΔΕΙΣ ΟΡΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΣΥΜΦΩΝΟΥ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΗΣ ΜΕΤΟΧΩΝ

2. Ειδικότερα, δυνάμει του από 25.01.2024 Συμβολαιογραφικού Προσυμφώνου Μεταβίβασης Ονομαστικών Μετοχών (εφεξής το «Προσύμφωνο»), η απόκτηση του αποκλειστικού ελέγχου θα επιτευχθεί δια της αγοράς από την ΤΕΡΝΑ του συνόλου του μετοχικού κεφαλαίου και των δικαιωμάτων ψήφου της επιχείρησης – στόχου από τους μετόχους αυτής, Παναγιώτη Παναγιωτόπουλο και Κωνσταντίνο Παναγιωτόπουλο (εφεξής οι «Πωλητές»), οι οποίοι κατέχουν ποσοστό […] και […] αντίστοιχα, του μετοχικού κεφαλαίου της επιχείρησης – στόχου. Το συνολικό τίμημα της συναλλαγής ανέρχεται […] ευρώ.

3. Σύμφωνα με τον όρο Δ του Προσυμφώνου, τα μέρη συμφωνούν ότι η ολοκλήρωση της γνωστοποιούμενης

* Η παρούσα απόφαση εκδίδεται σε δυο (2) επιπλέον εκδόσεις με τα διακριτικά: (1) Προς Δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και (2) Έκδοση για την εταιρία «ΤΕΡΝΑ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» . Από τις παραπάνω εκδόσεις έχουν αφαιρεθεί τα απόρρητα επιχειρηματικά στοιχεία (όπου η ένδειξη […]) τα οποία δεν θα πρέπει να περιέλθουν σε γνώση του αντίστοιχου αποδέκτη της έκδοσης, σύμφωνα με το άρθρο 41 του ν. 3959/2011 (Α' 93), και τον Κανονισμό Λειτουργίας και Διαχείρισης της Επιτροπής Ανταγωνισμού (Β' 5338/2024).

Συναλλαγής και η υπογραφή της Οριστικής Σύμβασης υπόκεινται στην πλήρωση της αίρεσης της έγκρισης από την Επιτροπή Ανταγωνισμού.

4. Σύμφωνα με τον όρο ΣΤ.1. του Προσυμφώνου, από την γνωστοποιούμενη Συναλλαγή εξαιρούνται και δεν περιλαμβάνονται […], όπως τα ανωτέρω στοιχεία εμφανίζονται αναλυτικά στα ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ Γ, Δ και Ε αντίστοιχα του Προσυμφώνου.

Ι.3. ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

5. Συμμετέχοντα μέρη στην παρούσα συναλλαγή είναι: αφενός (α) η ΤΕΡΝΑ (ως αποκτώσα τον αποκλειστικό έλεγχο επιχείρηση) και (β) η P&C (ως επιχείρηση-στόχος).

6. Η «ΤΕΡΝΑ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» αποτελεί 100% θυγατρική της εταιρείας με την επωνυμία «ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ» (εφεξής ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ), η οποία είναι η μητρική του ομώνυμου Ομίλου.

7. Δραστηριοποιείται στην εκτέλεση ενός ευρύτατου φάσματος δημόσιων και ιδιωτικών έργων, μεγάλου προϋπολογισμού και σύνθετης τεχνογνωσίας, όπως οδικά και σιδηροδρομικά δίκτυα, λιμάνια, κτίρια, νοσοκομεία, μουσεία, βιομηχανικές εγκαταστάσεις, υδροηλεκτρικά έργα, φράγματα, βιομηχανικές εγκαταστάσεις, εργοστάσια παραγωγής ενέργειας κ.α. Αποτελεί τον κύριο κατασκευαστικό βραχίονα του Ομίλου ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ και διαθέτει εργοληπτικό πτυχίο ΜΕΕΠ 7ης τάξεως. Στον Όμιλο ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ ανήκουν και άλλες δύο εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον κατασκευαστικό κλάδο: α) η ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ Α.Β.Ε.Τ.Ε. (εφεξής ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ) με εργοληπτικό πτυχίο ΜΕΕΠ 6ης τάξης και β) η ΗΛΙΟΧΩΡΑ Α.Ε. με εργοληπτικό πτυχίο ΜΕΕΠ 3ης τάξης. Στα τέλη του 2023, δυνάμει της υπ’ αρ. 829/2023 Απόφασης της ΕΑ, η ΤΕΡΝΑ απέκτησε τον κοινό έλεγχο επί των εργοληπτικών εταιρειών «ΑΙΓΙΣΤΟΣ Α.Ε.» και «ΣΑΝΤΑ ΙΚΕ».

8. Η P&C δραστηριοποιείται στην ανάληψη, μελέτη και κατασκευή δημόσιων και ιδιωτικών έργων στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Διαθέτει εργοληπτικό πτυχίο ΜΕΕΠ 6ης τάξης και αναπτύσσει την κατασκευαστική της δραστηριότητα είτε αυτοτελώς, είτε σε κοινοπρακτική μορφή (συμμετέχει σε 9 κοινοπραξίες). Η εταιρεία δεν έχει πλέον συμμετοχή σε άλλες κατασκευαστικές επιχειρήσεις πέραν των κατασκευαστικών κοινοπραξιών εκτέλεσης έργων.

ΙΙ. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

ΙΙ.1. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΥΠΟ ΚΡΙΣΗ ΠΡΑΞΗΣ

9. Στην υπό εξέταση συγκέντρωση, η εξαγορά από την ΤΕΡΝΑ του 100% του μετοχικού κεφαλαίου της P&C συνιστά περίπτωση μεταβολής του ελέγχου επί της τελευταίας, η οποία αποτελεί συγκέντρωση υπό την έννοια της περ. β΄ της παρ. 2 του άρθρου 5 του ν. 3959/2011.

10. Ειδικότερα, μέχρι την ολοκλήρωση της υπό εξέταση συναλλαγής η Επιχείρηση-Στόχος ελέγχεται αποκλειστικά από τον έναν εκ των Πωλητών, βασικό μέτοχό της Παναγιώτη Παναγιωτόπουλο, κάτοχο ποσοστού […] του μ.κ. της εταιρείας, ενώ μετά την ολοκλήρωση της συναλλαγής, η ΤΕΡΝΑ θα κατέχει το σύνολο των μετοχών και δικαιωμάτων ψήφου της Επιχείρησης-Στόχου.

11. Το Προσύμφωνο περιλαμβάνει δεσμευτική ανάληψη υποχρέωσης για την απόκτηση του συνόλου του μ.κ. της Επιχείρησης-Στόχου από τη γνωστοποιούσα, καθώς προβλέπονται σημαντικές κυρώσεις σε περίπτωση υπαναχώρησης ενός εκ των μερών από τη σύναψη της Οριστικής Σύμβασης, ο δε συμβολαιογραφικός τύπος του Προσυμφώνου προσδίδει εκτελεστότητα στους συμφωνηθέντες όρους.

12. Το εν λόγω Προσύμφωνο αποτελεί κατ’ ουσίαν την κρίσιμη, αμφιμερώς, κατά τα ανωτέρω, δεσμευτική συμφωνία μεταξύ των μερών στην οποία αφενός μεν εμπεριέχονται οι ουσιώδεις όροι του οριστικού συμφωνητικού μεταβίβασης μετοχών καθώς και ο μηχανισμός για την υλοποίηση της απόκτησης αποκλειστικού ελέγχου, αφετέρου δε εκλείπουν όροι και αιρέσεις ικανές να το ανατρέψουν. Ως εκ τούτου, ορθώς γνωστοποιήθηκε στην ΕΑ η υπό εξέταση συμφωνία, κατ’ εφαρμογή της παρ. 1 του άρθρου 6 του ν. 3959/2011[1].

ΙΙ.1.1. Εκλογή ΔΣ της Εταιρείας

13. Σύμφωνα με τον όρο ΣΤ.2. του Προσυμφώνου, για μία αρχική περίοδο μέχρι την ολοκλήρωση υφιστάμενων και ήδη αναληφθέντων έργων (Δραστηριότητα της Εταιρείας) και η οποία δεν θα υπερβεί σε κάθε περίπτωση τα πέντε (5) έτη από την υπογραφή της Οριστικής Σύμβασης και τον σαφή προσδιορισμό των καθαρών (μετά φόρων) αποτελεσμάτων αυτών των έργων (εφεξής «Μεταβατική Περίοδος»), […] εκ των […] μελών του ΔΣ της Επιχείρησης-Στόχου θα ορίζονται από τους Πωλητές και τα […] αντιστοίχως από την Αγοράστρια. Η απαρτία και η λήψη αποφάσεων στο Διοικητικό Συμβούλιο κατά την Μεταβατική Περίοδο, καθώς και η εκπροσώπηση θα ρυθμίζεται, σύμφωνα με τους ειδικότερους όρους που εμφαίνονται στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α του Προσυμφώνου. Η Αγοράστρια δύναται να προβεί σε τροποποίηση του καταστατικού για την υλοποίηση των ως άνω προβλέψεων. Με τη λήξη της Μεταβατικής Περιόδου, η Αγοράστρια θα ορίζει το σύνολο των μελών του ΔΣ της Εταιρείας.

14. Το Παράρτημα Α του Προσυμφώνου προβλέπει ότι, από […] μέλη του Δ.Σ. που ορίζει η Αγοράστρια, […] θα είναι υποχρεωτικά […] αυτής, ο οποίος ταυτόχρονα θα έχει την ιδιότητα του […] της Εταιρείας […] θα είναι υποχρεωτικά ο […], ο οποίος θα ορίζεται […].

15. Προβλέπεται περαιτέρω στο Παράρτημα Α του Προσυμφώνου ότι η θητεία του Δ.Σ. της Εταιρείας […]. Με την ολοκλήρωση της Μεταβατικής Περιόδου, τα μέλη του Δ.Σ της Εταιρείας που υποδεικνύονται από τους Πωλητές υποχρεούνται όπως προβούν σε άμεση παραίτηση. Σε κάθε περίπτωση, η Αγοράστρια δικαιούται - ως μοναδικός μέτοχος της Εταιρείας - να προβεί σε άμεση σύγκλιση Γ.Σ για την εκλογή νέου Δ.Σ.

ΙΙ.1.2. Λήψη αποφάσεων από το ΔΣ και τη ΓΣ της Εταιρείας

16. Ο όρος ΣΤ.2. (β) του Προσυμφώνου προβλέπει ότι σε κάθε περίπτωση, και κατά την διάρκεια της Μεταβατικής Περιόδου, […].

---

1 Σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 6 του ν. 3959/2011: «Κάθε συγκέντρωση επιχειρήσεων πρέπει να γνωστοποιείται στην Επιτροπή Ανταγωνισμού μέσα σε τριάντα ημέρες από τη σύναψη της συμφωνίας ή τη δημοσίευση της προσφοράς ή ανταλλαγής ή την ανάληψη υποχρέωσης για την απόκτηση συμμετοχής, που εξασφαλίζει τον έλεγχο της επιχείρησης».

17. Το Παράρτημα Α του Προσυμφώνου «Συμφωνία Μερών για Θέματα Διοίκησης» αποσαφηνίζει/εξειδικεύει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων από το Δ.Σ. της Εταιρείας κατά τη Μεταβατική Περίοδο, ως εξής:

α) Συνήθης απαρτία και πλειοψηφία κατά την διάρκεια της Μεταβατικής Περιόδου

Το Διοικητικό Συμβούλιο βρίσκεται σε απαρτία και συνεδριάζει εγκύρως, εάν παρίστανται ή εκπροσωπούνται στη συνεδρίαση τουλάχιστον […] μέλη του. Σε περίπτωση σύγκλησης επαναληπτικής συνεδρίασης, υπάρχει απαρτία, σε σχέση με τα θέματα που περιλαμβάνονταν στην ημερήσια διάταξη της αρχικής συνεδρίασης, εάν παρίστανται ή εκπροσωπούνται […] περισσότερα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, εκ των οποίων τουλάχιστον […] θα είναι πάντοτε του […].

Οι αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου της Εταιρείας απαιτούν […] των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου που παρίστανται στη συνεδρίαση με τις εξαιρέσεις που παρατίθενται αμέσως κατωτέρω.

β) Λήψη αποφάσεων με ομοφωνία κα αυξημένη πλειοψηφία κατά τη διάρκεια της Μεταβατικής Περιόδου

Ο όρος Ι του Παραρτήματος Α με τίτλο «Ι. Υποχρέωση λήψης ομόφωνης απόφασης σύμφωνα με την πρόταση των μελών του Μέρους Α» […] στα αναφερόμενα στα ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ Β, Ε και Ζ). […].

ΙΙ.1.3. Εκπροσώπηση της Εταιρείας

18. Το Παράρτημα Α προβλέπει ότι κατά την Μεταβατική Περίοδο και για όλες τις δραστηριότητες της Εταιρείας, πλην των δραστηριοτήτων που αναφέρονται στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ζ[…] που προσαρτάται στο Προσύμφωνο, καθώς και για το έργο υπ’ αρ. 10 του ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ Ζ (με τίτλο […]

19. Περαιτέρω, συμφωνείται ότι για τη δραστηριότητα της Εταιρείας που αναφέρεται στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ζ (πλην του έργου υπ’ αρ. 10 με τίτλο […] ως ανωτέρω εξαιρείται) […].

20. […].

ΙΙ.1.4. Σχετικά με τη φύση του ελέγχου μετά την ολοκλήρωση της Γνωστοποιούμενης Συναλλαγής

21. Εισαγωγικά αναφέρεται ότι, α) το Παράρτημα Β του Προσυμφώνου περιλαμβάνει κατάσταση των δημοσίων και ιδιωτικών έργων, όπου η Εταιρεία έχει ήδη υπογράψει σύμβαση με την Αναθέτουσα Αρχή/Κύριο του Έργου, καθώς και δημόσια έργα όπου έχει ολοκληρωθεί η διαγωνιστική διαδικασία αλλά η Εταιρεία, ως Ανάδοχος, δεν έχει ακόμη υπογράψει σύμβαση με την Αναθέτουσα Αρχή και β) το Παράρτημα Ζ[…] περιλαμβάνει κατάσταση ορισμένων δημοσίων έργων, για τα οποία κατά την υπογραφή του Προσυμφώνου δεν είχε εκκινήσει η διαγωνιστική διαδικασία.

22. Η γνωστοποιούσα διευκρινίζει σχετικώς με τα ως άνω ζητήματα τα ακόλουθα:

23. Όπως προαναφέρθηκε, κατά τη διάρκεια της Μεταβατικής Περιόδου, […] μέλη του Δ.Σ. της Εταιρείας θα ορίζονται από τους Πωλητές και […] μέλη θα ορίζονται από την ΤΕΡΝΑ. Ωστόσο, η γνωστοποιούσα επισημαίνει ότι και κατά τη διάρκεια της Μεταβατικής Περιόδου, για κάθε νέα δραστηριότητα της Εταιρείας (ήτοι, για κάθε απόφαση που αφορά την Επιχείρηση-Στόχο πλην ζητημάτων […] […]. Και αυτό, διότι ως προς τις αποφάσεις αυτές τα […] μέλη ΔΣ επιλογής των Πωλητών […].

24. Αναφορικά με τον όρο «Εκπροσώπηση και διαχείριση της Εταιρείας» (σελ. 6 του Παραρτήματος Α του Προσυμφώνου) που προβλέπει ότι κατά τη Μεταβατική Περίοδο, για τα νέα έργα που θα αναληφθούν (πέραν των αναφερόμενων στο Παράρτημα Ζ) την Εταιρεία θα εκπροσωπούν από κοινού […], η […].

25. Αντιθέτως, σχετικά με θέματα που αφορούν τα «παλαιά» έργα (ήτοι τα έργα του Παραρτήματος Β› και τις τυχόν επενδυτικές ευκαιρίες του Παραρτήματος Ζ’), όλα τα μέλη ΔΣ έχουν δικαίωμα ψήφου κατά την κρίση τους και συνεπώς ούτε τα μέλη που υποδεικνύονται από την ΤΕΡΝΑ ούτε τα μέλη που υποδεικνύονται από τους Πωλητές υποχρεούνται να ψηφίσουν πρόταση του έτερου μέρους. Στην περίπτωση αυτή, πλειοψηφία διαθέτουν οι Πωλητές.

26. Ωστόσο, η γνωστοποιούσα διευκρινίζει ότι […]. Η συν-απόφαση με άλλα λόγια ΤΕΡΝΑ και Πωλητών που απαιτείται για τα θέματα που απαριθμούνται στο συγκεκριμένο κεφάλαιο δεν αναφέρεται συλλήβδην στη λειτουργία της Εταιρείας μετά την ολοκλήρωση της συναλλαγής, αλλά μόνον σε θέματα που άπτονται ή δύναται να επηρεάσουν τα «παλαιά» έργα και στις αποφάσεις, για τα οποία την πλειοψηφία διαθέτουν οι Πωλητές. Συνακόλουθα, σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, η έγκριση ή τροποποίηση του ετήσιου προϋπολογισμού, η πραγματοποίηση σημαντικών δαπανών κ.λπ. που αναφέρονται στον οικείο όρο, όπου και απαιτείται η σύμφωνη γνώμη της ΤΕΡΝΑ, αφορούν αποφάσεις μόνον κατά το μέτρο που συνέχονται με τα «παλαιά» έργα. Αντιθέτως, για οιαδήποτε απόφαση σχετικά με τη λειτουργία της P&C γενικά και, ειδικά, επί νέων έργων, ουδεμία «συν-απόφαση» απαιτείται, καθώς εφαρμογής τυγχάνει ο γενικός κανόνας περί λήψης της σχετικής απόφασης από τα μέλη ΔΣ […]. Συμπερασματικά, η γνωστοποιούσα επισημαίνει ότι ο συγκεκριμένος όρος έχει τεθεί προς προστασία της Αγοράστριας ενόψει του γεγονότος ότι για τα «παλαιά» έργα πλειοψηφία στο ΔΣ θα έχουν οι Πωλητές (και δεν αναφέρεται κατά τα λοιπά συλλήβδην στη λειτουργία της P&C κατά τη Μεταβατική Περίοδο, για την οποία εξαρχής τη λήψη αποφάσεων έχει αποκλειστικά η ΤΕΡΝΑ).

27. Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, τα αναφερόμενα (περιοριστικώς) στο Παράρτημα Ζ έργα αφορούν σε πιθανολόγηση νέων ενδεχόμενων συμβάσεων που η P&C ενδέχεται να αναλάβει κατά το προσεχές διάστημα. Παρότι πρόκειται για έργα για τα οποία δεν είχε (κατά το χρόνο σύνταξης του Παραρτήματος Ζ) εκκινήσει η διαγωνιστική διαδικασία, υπήρχε δημόσια διαθέσιμη πληροφόρηση (ανακοινώσεις αναθετουσών αρχών, εκτιμήσεις προϋπολογισμού κ.λπ.) που επέτρεψε στην P&C να προβεί σε προπαρασκευαστικές διαδικασίες, προκειμένου για την υποβολή οικονομικής προσφοράς.

28. Η γνωστοποιούσα ενημερώνει την Υπηρεσία ότι η «περίμετρος» των έργων του Παραρτήματος Ζ έχει πλέον μειωθεί σημαντικά. Από τα […] αναφερόμενα έργα, […] έχουν πλέον δημοπρατηθεί (σε 3 εκ των οποίων έχει, μάλιστα, οριστικοποιηθεί και η ανάδοχος επιχείρηση) και σε […] (πρόκειται για την αποπεράτωση του […]) οι

τεχνικές και οικονομικές παράμετροι έχουν μεταβληθεί πλέον σε τέτοιο βαθμό ([…]), με αποτέλεσμα το έργο να μην εντάσσεται πλέον τοις πράγμασι στο συγκεκριμένο Παράρτημα.

29. Η γνωστοποιούσα αναφέρει περαιτέρω ότι τα έργα αυτά - τόσο σε απόλυτο αριθμό ([…]) όσο και σε εκτιμώμενη αξία (αθροιστικά περίπου […] Ευρώ) - συνιστούν πολλοστημόριο μόνον των έργων που έχουν ήδη προκηρυχθεί από τις αρχές του έτους και αυτών που αναμένεται να προκηρυχθούν μέχρι το τέλος του 2024 και στα οποία η Εταιρεία θα μπορούσε να συμμετάσχει. Ενδεικτικά αναφέρει ότι βάσει στοιχείων του Συνδέσμου Ανωνύμων Τεχνικών Εταιρειών (ΣΑΤΕ) από τις αρχές του 2024 μέχρι και σήμερα έχουν προκηρυχθεί έργα στα οποία, βάσει των τεχνικών και οικονομικών τους προδιαγραφών, η Εταιρεία δύναται να συμμετάσχει, συνολικής αξίας […] Ευρώ. Για το δε 2024 η αξία των δημοπρατημένων έργων αναμένεται να ξεπεράσει τα 3.200 εκατ. Ευρώ.

30. Ως εκ τούτου, τα «νέα» έργα (δηλ. τα […] έργα του Παραρτήματος Ζ) για τα οποία οι Πωλητές θα διατηρούν αυξημένα δικαιώματα εποπτείας συνιστούν ένα αμελητέο μέγεθος σε σχέση με την αξία της αγοράς στην οποία θα δραστηριοποιείται η Εταιρεία και, επομένως, δεν αφορούν στο κέντρο βάρους της γνωστοποιηθείσας Συναλλαγής.

31. Δεδομένου ότι επί όλων των «νέων» έργων (πλην των εν […]), τα σχετικά με την υποβολή ή μη προσφοράς, την τυχόν συμμετοχή σε κοινοπρακτικό σχήμα, το ύψος της προσφοράς και τους λοιπούς όρους του ανταγωνισμού θα […].

32. […].

33. Τέλος, κατά την άποψη της γνωστοποιούσας, κατά την αξιολόγηση της φύσεως του αποκτώμενου ελέγχου πρωτεύουσα σημασία πρέπει να δοθεί «στη δεδηλωμένη βούληση/πρόθεση των μερών». […].

II.1.4.1. Αξιολόγηση της Υπηρεσίας

34. Όπως εκτέθηκε ανωτέρω, μετά την ολοκλήρωση της εξεταζόμενης συναλλαγής αλλά και κατά τη διάρκεια της Μεταβατικής Περιόδου (απώτατης διάρκειας 5 ετών), η αγοράστρια ΤΕΡΝΑ θα αποφασίζει κατ’ αποκλειστικότητα αναφορικά με κάθε Νέα δραστηριότητα/έργο της Εταιρείας, καθώς τα […] Διοικητικού της Συμβουλίου που διορίζονται από τους Πωλητές […]. Οι Πωλητές διατηρούν δικαίωμα αυξημένης εποπτείας μέσω της λήψης των σχετικών αποφάσεων στο Διοικητικό Συμβούλιο της Εταιρείας μόνο για τα περιοριστικώς αναφερόμενα στο Παράρτημα Β και Ζ έργα.

Ειδικότερα:

Αναφορικά με τα έργα του Παραρτήματος Β (παλαιά έργα), για τα οποία έχει ολοκληρωθεί η διαγωνιστική διαδικασία με την ανάδειξη της Εταιρείας ως Αναδόχου (αυτοτελώς ή ως μέλος Κ/Ξ), η δυνατότητα λήψης των σχετικών αποφάσεων από το Δ.Σ. της Εταιρείας με απλή πλειοψηφία (ήτοι ακόμη και χωρίς την συγκατάθεση της ΤΕΡΝΑ) εύλογα αποσκοπεί στην διασφάλιση της ομαλής υλοποίησης και ολοκλήρωσης των εν λόγω έργων σε εξέλιξη, δεδομένου ότι η σχετική επιχειρηματική απόφαση και ανάληψη του συνδεόμενου με αυτή κινδύνου (υποβολή προσφοράς-οικονομικοί και τεχνικοί όροι) ελήφθησαν από την Εταιρεία/τους Πωλητές προ της αλλαγής ιδιοκτησιακού καθεστώτος. Για τον λόγο αυτό, προβλέπεται εξάλλου από το Παράρτημα Α ότι για τα έργα του Παραρτήματος Β’ η εκπροσώπηση και διαχείριση της Εταιρείας θα γίνεται με την υπογραφή μέλους του Δ.Σ. της Εταιρείας εκ των οριζομένων από τους Πωλητές και ότι θα υπάρχει συνεχής και πλήρης ενημέρωση της ΤΕΡΝΑ για την οικονομική πορεία των ανωτέρω έργων.

35. Περαιτέρω, η 5ετής διάρκεια της Μεταβατικής Περιόδου δικαιολογείται από την αδυναμία επακριβούς αποτίμησης μέχρι τη οριστική παραλαβή των έργων από τις αναθέτουσες αρχές.

36. Αναφορικά με τα έργα του Παραρτήματος Ζ, ήτοι νέα έργα για τα οποία κατά τον χρόνο υπογραφής του Προσυμφώνου δεν είχε εκκινήσει η διαγωνιστική διαδικασία αλλά είχαν γίνει προπαρασκευαστικές ενέργειες των Πωλητών, προβλέπεται στο Παράρτημα Α ότι την Εταιρεία θα εκπροσωπούν και θα δεσμεύουν […].

37. Με βάση τα στοιχεία που προσκόμισε η γνωστοποιούσα, από την αρχική κατάσταση του Παραρτήματος Ζ του Προσυμφώνου, μόνο […] έργα, συνολικού προϋπολογισμού […] ευρώ, δεν έχουν ακόμη δημοπρατηθεί. Για τα υπόλοιπα έργα, η διαγωνιστική διαδικασία έχει ολοκληρωθεί με ή χωρίς τη συμμετοχή της Εταιρείας και για το λόγο αυτό δεν μπορούν να συμπεριληφθούν σε τυχόν Νέα Δραστηριότητα της Εταιρείας. Ως εκ τούτου, η προβλεπόμενη, κατά τα ανωτέρω, διαδικασία για συμμετοχή στο διαγωνισμό, οικονομικούς όρους προσφοράς κ.λπ. και ο εξ αυτών ενδεχόμενος αντίκτυπος στον ανταγωνισμό στις εξεταζόμενες αγορές, θα αφορά περιοριστικά τα συγκεκριμένα […] έργα, ήτοι δραστηριότητα αμελητέα σε σχέση με το σύνολο της νέας δραστηριότητας/έργων της Εταιρείας μετά την ολοκλήρωση της συναλλαγής. Συνεπώς, η συμμετοχή των Πωλητών στη λήψη αποφάσεων σχετικά με στρατηγικής φύσεως ζητήματα δεν είναι σημαντική και συνεπώς ικανή να θεμελιώσει -έστω προσωρινό- κοινό έλεγχο της γνωστοποιούσας και των Πωλητών επί της Εταιρείας, κατά τη Μεταβατική Περίοδο.

38. Εξάλλου, η αληθής βούληση των μερών περί μη άσκησης κοινού ελέγχου ακόμη και κατά τη διάρκεια της Μεταβατικής Περιόδου αποτυπώνεται και στο προαναφερόμενο από 08.07.2024 Ιδιωτικό Συμφωνητικό Κατανόησης-Ερμηνευτική Δήλωση.

39. Εν προκειμένω τα μέρη συμφώνησαν, συνομολόγησαν και έκαναν αμοιβαία αποδεκτά ότι κατά την διάρκεια της Μεταβατικής Περιόδου για κάθε νέα δραστηριότητα της Εταιρείας αποφασίζει και μόνο η ΤΕΡΝΑ.

40. Αναφορικά με τη διοίκηση της Εταιρείας κατά τη Μεταβατική Περίοδο, σύμφωνα με το Παράρτημα Α του Προσυμφώνου, οι αποφάσεις του Δ.Σ. λαμβάνονται με την […].

41. Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η ΤΕΡΝΑ ήδη κατά τη Μεταβατική Περίοδο λαμβάνει […] τις αποφάσεις αναφορικά με κάθε νέα δραστηριότητα, χαράσσοντας την στρατηγική και διαμορφώνοντας την εμπορική πολιτική της Εταιρείας, ενώ αναφορικά με τα «παλαιά» έργα, για τα οποία η υφιστάμενη διοίκηση της Εταιρείας (Πωλητές) είχε ήδη λάβει τις κρίσιμες από τη

σκοπιά του δικαίου ανταγωνισμού αποφάσεις, προβλέπεται η συναίνεση της ΤΕΡΝΑ για κάθε θέμα που εκφεύγει της καθημερινής διαχείρισης (βλ. ανωτέρω όρο ΙΙ του Παραρτήματος Α με την λίστα «Εξαιρετικών Θεμάτων»).

42. Συμπερασματικά, μετά την ολοκλήρωση της γνωστοποιούμενης Συναλλαγής η ΤΕΡΝΑ αποκτά αποκλειστικό έλεγχο επί της Επιχείρησης-Στόχου.

ΙΙ.2. ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΕΑ

43. Η υπό κρίση συγκέντρωση υπόκειται σε προηγούμενη γνωστοποίηση, καθώς εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της παρ. 1 του άρθρου 6 του ν. 3959/2011 και έχει εθνική διάσταση με βάση την γνωστοποιούσα, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 10 του ν. 3959/2011, κύκλους εργασιών των συμμετεχουσών επιχειρήσεων κατά το έτος 2023 στην ελληνική και παγκόσμια αγορά, τους οποίους παρουσιάζει ο Πίνακας κατωτέρω. Περαιτέρω, η υπό κρίση συγκέντρωση δεν έχει ενωσιακή διάσταση, καθώς οι παγκόσμιοι κύκλοι εργασιών των συμμετεχουσών επιχειρήσεων δεν υπερβαίνουν τα κατώτατα όρια της παρ. 2 και 3 του άρθρου 1 του Κανονισμού (ΕΚ) 139/2004.

Κύκλος εργασιών 2023 (σε €) συμμετεχουσών επιχειρήσεων στην παγκόσμια και ελληνική αγορά		
Συμμετέχουσες επιχειρήσεις	Κύκλος εργασιών (σε €)	
	Παγκόσμια Αγορά	Ελληνική Αγορά
Όμιλος ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ*	[…]	[…]
εκ των οποίων ΤΕΡΝΑ*	[…]	[…]
P&C*	[…]	[…]
Σύνολο	[…]	[…]
Πηγή: Υπ’ αρ. 2323/16.04.2024, 4258/27.06.2024, 4452/04.07.2024 απαντητικές επιστολές της γνωστοποιούσας * Μη οριστικά στοιχεία		

ΙΙ.3. ΕΛΕΓΧΟΣ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ, ΕΜΠΡΟΘΕΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΣΗΚΟΝΤΟΣ ΤΗΣ ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ

44. Σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην παρ. 1 του άρθρου 6 του ν. 3959/2011, το έντυπο γνωστοποίησης υπεβλήθη στην ΕΑ στις 16.02.2024 (αριθ. πρωτ. 961), ήτοι εντός 30 ημερών από την υπογραφή του Προσυμφώνου. Με την ως άνω γνωστοποίηση συνυποβλήθηκε το προβλεπόμενο - με ποινή απαραδέκτου - στην παρ. 1 του άρθρου 45 του ν. 3959/2011 παράβολο. Η γνωστοποιούσα κοινοποίησε με το υπ’ αρ. 1068/22.02.2024 έγγραφό της στην ΕΑ αντίτυπο του φύλλου της 21.02.2024, της ημερήσιας οικονομικής εφημερίδας πανελλαδικής κυκλοφορίας «Ναυτεμπορική», στο οποίο δημοσιεύθηκε η υπό κρίση πράξη. Το περιεχόμενο της ως άνω δημοσίευσης αναρτήθηκε στον διαδικτυακό τόπο της ΕΑ στις 04.09.2024, κατά τα προβλεπόμενα στην παρ. 6 του άρθρου 6 του ν. 3959/2011.

45. Ως εκ τούτου, η εν λόγω γνωστοποίηση θεωρείται εμπρόθεσμη και παραδεκτή[2].

46. Κατά την εξέταση του φακέλου της υπόθεσης, η ΓΔΑ έκρινε ότι το έντυπο γνωστοποίησης δεν είχε συμπληρωθεί πλήρως και για το λόγο αυτό απέστειλε επιστολές[3] προς τη γνωστοποιούσα, κατά τα προβλεπόμενα στο εδάφιο β’ της παρ. 11 και την παρ. 12 του άρθρου 8 του ν. 3959/2011, προκειμένου να συμπληρωθεί προσηκόντως ο φάκελος της γνωστοποίησης. Η γνωστοποιούσα προσκόμισε τα στοιχεία που της ζητήθηκαν προς συμπλήρωση του φακέλου[4], οπότε και η γνωστοποίηση κατέστη πλήρης και προσήκουσα στις 02.09.2024.

ΙΙΙ. ΕΠΗΡΕΑΖΟΜΕΝΕΣ ΑΓΟΡΕΣ

ΙΙΙ.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

47. Η ΤΕΡΝΑ, ανήκει στον Όμιλο ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ, ο οποίος δραστηριοποιείται: α) Στην εκτέλεση ενός ευρύτερου φάσματος δημόσιων και ιδιωτικών κατασκευαστικών έργων μέσω των θυγατρικών του ΤΕΡΝΑ, ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ και ΗΛΙΟΧΩΡΑ, β) στην ανάληψη Παραχωρήσεων, όπου κατέχει ένα σημαντικό σε μέγεθος και διαφοροποίηση χαρτοφυλάκιο παραχωρήσεων, το οποίο περιλαμβάνει μείζονες υποδομές (μεταφορικές, τουριστικές, περιβαλλοντικές), καθώς και αξιοσημείωτα έργα στο χώρο της ψηφιακής οικονομίας[5], γ) σε έργα ΣΔΙΤ με αντικείμενο την διαχείριση απορριμμάτων, δ) στην παροχή υπηρεσιών ανάπτυξης και διαχείρισης ακινήτων, ε) στην παραγωγή καθαρής[6] και θερμικής ενέργειας[7], και σε άλλους επιχειρηματικούς τομείς, όπως στον τομέα της εκμετάλλευση και αξιοποίηση λατομείων και αδρανών υλικών[8], των μεταλλευτικών δραστηριοτήτων[9], της διαχείρισης εγκαταστάσεων[10], καθώς και στον τομέα του τουρισμού[11].

48. Η P&C δραστηριοποιείται στην ανάληψη, μελέτη και κατασκευή δημόσιων και ιδιωτικών έργων στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Ταυτόχρονα, όπως προκύπτει από την ανάλυση των ανταγωνιστικών συνθηκών στις αγορές δημόσιων κατασκευαστικών έργων και ιδιωτικών κατασκευαστικών έργων (Ενότητες IV.3.1 και IV.3.2), η γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση δεν εγείρει ανησυχί-

2 Πέραν της γνωστοποιούσας, προκειμένου να συλλεχθούν τα απαραίτητα στοιχεία για την αξιολόγηση της υπό κρίση πράξης, η ΓΔΑ απευθύνθηκε με επιστολές παροχής στοιχείων σε ανταγωνίστριες εταιρείες.

3 Υπ’ αρ. οικ. 1177/27.02.2024 και οικ. 4015/17.06.2024 επιστολές.

4 Με τις υπ’ αρ. 2323/16.04.2024, 3942/13.06.2024, 4258/27.06.2024, 4452/04.07.2024, 5645/20.08.2024 και 5852/02.09.2024 απαντητικές επιστολές.

5 https://www.gekterna.com/el/activities/concessions/ Ο Όμιλος συνεχίζει τη δραστηριότητά του στον Τομέα Διαχείρισης και Εκμετάλλευσης Σταθμών Αυτοκινήτων.

6 Μέσω της θυγατρικής ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ, η οποία διαθέτει ένα ευρύ χαρτοφυλάκιο έργων στην Ελλάδα και το εξωτερικό και αποτελεί τον μεγαλύτερο επενδυτή στον τομέα των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην Ελλάδα, αλλά και τη μεγαλύτερη ελληνική εταιρεία του κλάδου διεθνώς (https://www.gekterna.com/el/activities/clean-energy/).

7 Μέσω της θυγατρικής ΗΡΩΝ: https://www.gekterna.com/el/activities/thermal-energy/

8 Μέσω της ΒΡΟΝΤΗΣ ΛΑΤΟΜΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ Α.Ε.

9 Μέσω της ΤΕΡΝΑ ΛΕΥΚΟΛΙΘΟΙ Α.Μ.Ε.Τ.Β.Ε.

10 Facilities management, μέσω της ΓΕΚ Services.

11 Όπου ο Όμιλος λειτουργεί το τουριστικό συγκρότημα Borovets Euphoria Club Hotel & Resort στη Βουλγαρία. https://www.gekterna.com/el/activities/other-activities/

ες όσον αφορά τις επιπτώσεις που αυτή μπορεί να έχει σε αγορές στις οποίες δραστηριοποιείται ο Όμιλος ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ και οι οποίες αποτελούν αγορά προηγούμενου ή επόμενου σταδίου, σε σχέση με την αγορά κατασκευών. Συνεπώς η ανάλυση σχετικά με τις επιπτώσεις της υπό κρίση πράξης στον ανταγωνισμό, αφορά τον κλάδο των κατασκευών.

III.2. Ο ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ

III.2.1. Οριοθέτηση Σχετικών Αγορών Προϊόντος

49. Η σχετική αγορά προϊόντων ή υπηρεσιών περιλαμβάνει το σύνολο των προϊόντων ή υπηρεσιών που θεωρούνται από τον καταναλωτή εναλλάξιμες ή δυνάμενες να υποκατασταθούν μεταξύ τους, λόγω των χαρακτηριστικών τους, της τιμής τους και της σκοπούμενης χρήσης τους. Στη σχετική αγορά προϊόντων περιλαμβάνονται το προϊόν (ή προϊόντα) που αφορούν στην υπό εξέταση υπόθεση καθώς και όλα τα προϊόντα που είναι υποκατάστατά τους είτε από πλευράς ζήτησης είτε από πλευράς προσφοράς και των οποίων η διαθεσιμότητα (ή δυνητική διαθεσιμότητα) εμποδίζει τις ελεγχόμενες επιχειρήσεις να αυξήσουν επικερδώς την τιμή τους κατά ένα μικρό αλλά σημαντικό ποσοστό για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα.

III.2.1.1. Διάκριση μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών έργων

50. Η γνωστοποιούσα, αναφορικά με τον προσδιορισμό της σχετικής αγοράς, παραπέμπει στην νομολογία της ΕΑ[12], σύμφωνα με την οποία η ευρύτερη αγορά των κατασκευών δύναται να διακριθεί περαιτέρω (α) στην αγορά κατασκευών ιδιωτικών έργων και (β) στην αγορά κατασκευών δημοσίων έργων. Στις εν λόγω Αποφάσεις της, η ΕΑ έκρινε ότι η αγορά των κατασκευών διακρίνεται περαιτέρω στην α) αγορά κατασκευής δημοσίων έργων στην οποία περιλαμβάνονται τα έργα που έχουν ως αναθέτουσα αρχή διάφορους φορείς του Δημοσίου και που η ανάθεση, επίβλεψη, κατασκευή και συντήρησή τους διενεργείται σύμφωνα με τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας περί δημοσίων έργων και β) στην αγορά κατασκευής ιδιωτικών έργων στην οποία περιλαμβάνονται τα έργα που η κατασκευή τους ανατίθεται στις τεχνικές εταιρίες από ιδιώτες, εταιρίες κ.λπ. και διενεργείται με βάση τις συμφωνίες μεταξύ των μερών. Άποψη της γνωστοποιούσας είναι ότι «ως σχετικές προϊοντικές και γεωγραφικές αγορές για τους σκοπούς της παρούσας συναλλαγής θα μπορούσαν να οριστούν: (α) η Ελληνική αγορά δημόσιων έργων και (β) η Ελληνική αγορά ιδιωτικών έργων.». Η γνωστοποιούσα συμπληρώνει ότι «σε κάθε περίπτωση, για τους σκοπούς της παρούσας γνωστοποίησης δεν απαιτείται η ακριβής οριοθέτηση των σχετικών αγορών, διότι υπό οιαδήποτε οριοθέτηση, η παρούσα συναλλαγή ουδέν ζήτημα στον ανταγωνισμό δημιουργεί (ή δύναται να δημιουργήσει)».[13]

51. Πράγματι, σύμφωνα με την πρακτική της ΕΑ, η αγορά κατασκευής έργων διακρίνεται περαιτέρω σε αγορά κατασκευής δημοσίων και ιδιωτικών έργων. Στην αγορά των δημοσίων έργων καταρχάς, όσον αφορά τις ημεδαπές επιχειρήσεις, δύνανται να συμμετάσχουν στους διαγωνισμούς και να υλοποιήσουν τα έργα μόνο εκείνες που είναι εγγεγραμμένες στο Μητρώο Εργοληπτικών Επιχειρήσεων (Μ.Ε.ΕΠ.). Αντίθετα, η αγορά κατασκευής ιδιωτικών έργων περιλαμβάνει τα έργα που η κατασκευή τους ανατίθεται στις τεχνικές εταιρίες από ιδιώτες, εταιρίες κ.λπ. και διενεργείται με βάση τις συμφωνίες μεταξύ των μερών, ενώ για την υλοποίηση των ιδιωτικών έργων τους δεν υφίσταται υποχρέωση εγγραφής στο ΜΕΕΠ. Επίσης, αντίθετα με τα δημόσια έργα στα οποία ακολουθείται η κείμενη νομοθεσία περί διαγωνισμών, στα ιδιωτικά έργα τα κριτήρια για την επιλογή της μιας ή της άλλης κατασκευαστικής επιχείρησης διαφέρουν από πελάτη σε πελάτη και μπορεί να είναι καθαρά οικονομικά, ποιοτικά ή να αφορούν σε λόγους φήμης, εμπειρίας, εξειδίκευσης, δημοσίων σχέσεων κ.λπ. Πέραν των κριτηρίων επιλογής, στα περισσότερα ιδιωτικά έργα η διαδικασία επιλογής δεν περιβάλλεται κάποιου συγκεκριμένου τύπου - πρόκειται είτε για διαγωνισμούς ή άτυπες προσκλήσεις ή απευθείας αναθέσεις επί των οποίων δεν συνηθίζεται να κοινοποιούνται τα στοιχεία των ανταγωνιστών ούτε τα στοιχεία του τελικού αναδόχου, και η όποια ενημέρωση προέρχεται από την ευρύτερη ειδησιογραφία και όχι από τους ιδιώτες φορείς.

52. Από τις απαντήσεις των επιχειρήσεων προκύπτει ότι δεν υφίσταται σαφής διαφοροποίηση των ανταγωνιστών ανάλογα με την κατηγορία έργου [14]. Ειδικότερα, οι περισσότερες επιχειρήσεις, σε ερώτηση που τους απεύθυνε η ΓΔΑ για τους κυριότερους ανταγωνιστές τους ανά κατηγορία έργου, αναφέρθηκαν ευρύτερα στους ανταγωνιστές τους, χωρίς να επισημαίνουν διαφοροποίησή τους ανά κατηγορία έργου. Επίσης ως σημαντικότεροι ανταγωνιστές προσδιορίζονται συχνά οι επιχειρήσεις 7ης τάξης (χωρίς να επισημαίνεται διαφοροποίηση ανά κατηγορία). Για παράδειγμα η […] θεωρεί ότι στις «βασικές κατηγορίες έργου οι κύριοι ανταγωνιστές είναι οι εταιρίες τάξης 5ης, 6ης και 7ης». Η […][15] αναγνωρίζει ως κύριες ανταγωνίστριές της, τις «1.ΙΝΤΡΑΚΑΤ ΑΕ 2.ΘΕΜΕΛΗ ΑΕ 3.ΑΚΤΩΡ ΑΤΕ 4.ΤΕΚΑΛ ΑΕ 5.ΕΚΤΕΡ ΑΕ», χωρίς να αναφέρεται σε κατηγορία. Αντίστοιχα η […][16] αναγνωρίζει ως κύριους ανταγωνιστές της τις εταιρίες ΗΛΕΚΤΩΡ, ΑΚΤΩΡ, ΤΕΡΝΑ, ΘΑΛΗΣ και ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, ανεξαρτήτως κατηγορίας έργου. Η […][17] αναφέρει ότι δεν έχει «κάποιο ανταγωνιστή συγκεκριμένο, ως ανταγωνιστές είναι όλες οι εταιρίες 6ης και 7ης τάξης με τις οποίες μπορούμε να διεκδικούμε τα ίδια έργα». Η […][18] θεωρεί ότι οι κύριοι ανταγωνιστές στον τομέα των κατασκευών είναι συγκεκριμένοι. Η […][19] αναφέρει ότι στις «κύριες κατηγορίες έργων ως κύριοι ανταγωνιστές αναγνωρίζονται οι 7ης τάξης εταιρίες και θεωρούμε πως οι πέντε είναι: ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ, ΑΚΤΩΡ ΑΤΕ, ΙΝΤΡΑΚΑΤ, ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ, ΑΒΑΞ».

12 Βλ. ενδεικτικά τις υπ’ αρ. 190/III/2001, 208/III/2002, 222/III/2002, 324/V/2006, 338/V/2007, 351/V/2007, 372/V/2007 και 486/VI/2010 αποφάσεις Ε.Α.

13 Υπ’ αρ. 961/16.02.2024 έντυπο γνωστοποίησης.

14 Οι ανταγωνιστές ανά κατηγορία έργου δεν διαφοροποιούνται σύμφωνα με την […].

15 Υπ’ αρ. 5083/22.06.2023 απαντητική επιστολή της εταιρίας.

16 Υπ’ αρ. 5150/26.06.2023 απαντητική επιστολή της εταιρίας.

17 Υπ’ αρ. 4670/09.06.2023 απαντητική επιστολή της εταιρίας.

18 Υπ’ αρ. 5107/23.06.2023 απαντητική επιστολή της εταιρίας.

19 Υπ’ αρ. 4581/08.06.2023 απαντητική επιστολή της εταιρίας.

Η […][20] απαντά ότι «οι μεγαλύτεροι ανταγωνιστές είναι οι πολύ μεγάλες εταιρίες, δηλ. ΤΕΡΝΑ, ΑΚΤΩΡ, ΙΝΤΡΑΚΑΤ, ΜΕΤΚΑ, ΑΒΑΞ κ.λπ.». Τέλος, σύμφωνα με την […][21], μετά τις αλλαγές του νομοθετικού πλαισίου[22] όσον αφορά τη συμμετοχή επιχειρήσεων σε δημόσιους διαγωνισμούς, πλέον οι ανταγωνιστές ανά κατηγορία έργων αποτελούν ένα αόριστο αριθμό.

53. Με τη θέση των επιχειρήσεων 6ης τάξης συμφωνούν και οι επιχειρήσεις 7ης. Πιο συγκεκριμένα, η […][23] επισημαίνει «Οι μεγαλύτεροι ανταγωνιστές στα έργα που στοχεύει η Εταιρία είναι κυρίως οι εταιρίες 7ης τάξης ΑΒΑΞ Α.Ε., ΙΝΤΡΑΚΑΤ, ΤΕΡΝΑ Α.Ε. και ΑΚΤΩΡ Α.Τ.Ε., οι οποίες εξ όσων γνωρίζουμε και αυτές δεν εξειδικεύονται σε κάποια συγκεκριμένη κατηγορία έργων». Η […] θεωρεί ότι οι κύριες ανταγωνίστριες επιχειρήσεις δεν διαφοροποιούνται στις βασικές κατηγορίες έργων[24]. Για τη γνωστοποιούσα [25], όπως αναφέρθηκε και ανωτέρων βασικοί ανταγωνιστές αποτελούν οι εταιρίες 7ης, οι εταιρίες του εξωτερικού καθώς και εταιρίες ή κοινοπραξίες 6ης ή/και μικρότερης, κατά περίπτωση, τάξεως, χωρίς να επισημαίνει διαφοροποίηση ανά κατηγορία. Η […][26] αναφέρει ότι οι εταιρίες 7ης τάξης γενικώς δεν φαίνεται να περιορίζουν τη συμμετοχή τους ανάλογα με το είδος και την κατηγορία του έργου.

54. Επισημαίνεται ωστόσο ότι πέντε επιχειρήσεις 6ης τάξης θεωρούν ότι υπάρχει διαφοροποίηση των ανταγωνιστών ανά κατηγορία έργου[27]. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η […][28], η οποία παρουσιάζει μεγάλη εξειδίκευση στον τομέα μεταφοράς ενέργειας και της διασύνδεσης ΑΠΕ, αναφέρει ότι οι κύριοι ανταγωνιστές διαφοροποιούνται ανά κατηγορία έργου αλλά πολλές φορές και μέσα στις ίδιες κατηγορίες ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του έργου. Η […][29] παραθέτει συγκεκριμένους ανταγωνιστές στις κατηγορίες υδραυλικών έργων και έργων επεξεργασίας νερού και υγρών αποβλήτων, στις οποίες εξειδικεύεται[30].

55. Τέλος, αντίστοιχο είναι το συμπέρασμα που προκύπτει από τις απόψεις των επιχειρήσεων, χωρίς εργοληπτικό πτυχίο, οι οποίες δραστηριοποιούνται αποκλειστικά στην αγορά ιδιωτικών κατασκευαστικών έργων. Ενδεικτικά η […][31], στην ερώτηση αν υπάρχουν ιδιωτικά έργα στα οποία απαιτείται ειδική τεχνογνωσία και στα οποία συμμετέχουν ορισμένες μόνο επιχειρήσεις, αναφέρει ότι «υπάρχουν ιδιωτικά έργα, στα οποία εφαρμόζονται νέες τεχνολογίες και για την κατασκευή τους απαιτείται ειδική τεχνογνωσία, … Στα έργα αυτά έχουν αποκτήσει εξειδίκευση όλες οι μεγάλες κατασκευαστικές εταιρίες». Στην αντίστοιχη ερώτηση η πλειοψηφία των επιχειρήσεων απαντά ότι δεν υπάρχουν ή ότι δεν γνωρίζουν να υπάρχουν συγκεκριμένες κατηγορίες ιδιωτικών έργων για τις οποίες απαιτείται ειδική τεχνογνωσία και στις οποίες συμμετέχουν συγκεκριμένες κατασκευαστικές εταιρείες[32].

56. Αν και η δραστηριοποίηση σε κάθε Κατηγορία Έργου, απαιτεί διαφορετικές ικανότητες, προσωπικό, εξοπλισμό και μηχανήματα, στην πράξη όλες οι επιχειρήσεις 7ης τάξης εκτελούν έργα που εμπίπτουν σε όλες τις Κατηγορίες Έργων. Το ίδιο ισχύει για το σύνολο των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην κατασκευή ιδιωτικών έργων, οι οποίες ασχολούνται με όλο το εύρος κατασκευής ιδιωτικών έργων. Υφίσταται, κάποια εξειδίκευση μεταξύ των κατασκευαστικών επιχειρήσεων μικρότερης τάξης, όσον αφορά την Κατηγορία Έργων/είδος έργου στην οποία κυρίως δραστηριοποιούνται, λόγω του μικρού όμως μεγέθους της ελληνικής αγοράς, αυτό δεν τις εμποδίζει να συμμετέχουν και να αναλαμβάνουν έργα και άλλων κατηγοριών. Πράγματι το μεγαλύτερο μέρος των επιχειρήσεων 6ης τάξης δηλώνουν ότι δεν έχουν συγκεκριμένη εξειδίκευση ή ότι εξειδικεύονται σε μια σειρά από Κατηγορίες Έργου. Σε κάθε περίπτωση, οι επιχειρήσεις μπορούν να απευθύνονται σε εξειδικευμένους υπεργολάβους ή τρίτους φορείς για την κάλυψη των αναγκών τους όσον αφορά προσωπικό, εξοπλισμό και μηχανήματα, ώστε να έχουν τη δυνατότητα συμμετοχής σε διαγωνισμό ο οποίος απαιτεί κάποια εξειδίκευση που δεν έχουν. Τέλος, δεν προκύπτει σαφής διαφοροποί-

20 Υπ’ αρ. 5229/28.06.2023 απαντητική επιστολή της εταιρίας.

21 Υπ’ αρ. 5153/26.06.2023 απαντητική επιστολή της εταιρίας.

22 Με την ψήφιση του ν. 4412/2016, κατ’ ουσία έπαψε και απαγορεύθηκε, μέσω και των πρότυπων τευχών διακηρύξεων, η περιγραφή των δικαιούμενων συμμετοχής και η πρόσκληση επιχειρήσεων σε διαγωνισμό με προσδιορισμένη συγκεκριμένης καλούμενης τάξης του ΜΕΕΕΠ ανά κατηγορία έργου. Ήτοι, κάθε οικονομικός φορέας, μπορεί να συμμετέχει σε οποιονδήποτε διαγωνισμό έργων, ανεξαρτήτων ποσού, και αντικειμένου, ακόμη κι αν δεν διαθέτει καθόλου εργοληπτικό πτυχίο, ή ακόμη κι αν κατέχει εργοληπτικό πτυχίο Α1 τάξης του ΜΕΕΠ. Αρκεί να επικαλείται τη δάνεια εμπειρία τρίτων. Αυτό συνεπάγεται ότι δεν υπάρχει το παραμικρό εμπόδιο, να εισέλθουν στην διεκδίκηση έργων κάθε κατηγορίας, ακόμη και επιχειρήσεις που δεν έχουν την παραμικρή σχέση με το κατασκευαστικό αντικείμενο.

23 Υπ’ αρ. 5527/07.07.2023 απαντητική επιστολή της εταιρίας.

24 Διαφοροποιούνται ελαφρώς, καθώς οι εταιρίες 7ης τάξης δεν διαθέτουν οι ίδιες εγγραφή στο Μ.Ε.ΕΠ. στις εξειδικευμένες κατηγορίες έργων.

25 Υπ’ αρ. 5455/05.07.2023 απαντητική επιστολή της εταιρίας.

26 Υπ’ αρ. 5180/27.06.2023 απαντητική επιστολή της εταιρίας.

27 […] «Δεν συμμετέχουν όλες οι εταιρείες σε όλες τις κατηγορίες των έργων. Δεν μπορούμε να προσδιορίσουμε «βασικούς» ανταγωνιστές μας, καθώς στους περισσότερους διαγωνισμούς υπάρχει πλήθος εταιρειών που συμμετέχουν διαφορετικές συνήθως από διαγωνισμό σε διαγωνισμό», […], […] και […].

28 Υπ’ αρ. 5215/27.06.2023 απαντητική επιστολή της εταιρίας.

29 Υπ’ αρ. 4695/09.06.2023 απαντητική επιστολή της εταιρίας.

30 Τρείς επιχειρήσεις δεν διατύπωσαν άποψη επί του θέματος: […] και […].

31 Υπ’ αρ. 6471/23.08.2023 απαντητική επιστολή της εταιρίας.

32 Σύμφωνα με τις εταιρίες […] (7417/28.09.2023), […] (6477/24.08.2023), […] (1563/14.03.2024), […] (1528/13.03.2024), […] (1543/14.03.2024) και […] (6494/24.08.2023), δεν υπάρχουν συγκεκριμένες κατηγορίες ιδιωτικών έργων για τις οποίες απαιτείται ειδική τεχνογνωσία/εξειδίκευση και στις οποίες συμμετέχουν μόνο συγκεκριμένες κατασκευαστικές/εργοληπτικές εταιρείες. Η […] (1412/08.03.2024) απαντά πως δεν γνωρίζει κατηγορίες ιδιωτικών έργων για τις οποίες απαιτείται ειδική τεχνογνωσία/εξειδίκευση και στις οποίες συμμετέχουν μόνο συγκεκριμένες κατασκευαστικές/εργοληπτικές εταιρείες. Τέλος η […] (1493/12.03.2023) απαντά ότι «ο χώρος των πολυτελών ξενοδοχειακών κατασκευών προϋποθέτει ιδιαίτερη τεχνογνωσία και εμπειρία. Οι … [ΕΘΝΟΚΑΤ, ΕΚΤΕΡ, ΜΠΑΛΛΙΑΝ, VITAEL] είναι και οι κύριοι ανταγωνιστές μας σε αυτό τον τομέα».

ηση των κυριότερων ανταγωνιστών ανάλογα με την κατηγορία έργου, με την πλειονότητα των επιχειρήσεων να περιορίζονται στην αναφορά ανταγωνιστών στο σύνολο της αγοράς και όχι ξεχωριστά ανά κατηγορία έργου. Στην αγορά κατασκευής ιδιωτικών έργων οι ανταγωνίστριες διαφοροποιούνται καθώς στην αγορά συμμετέχουν, με σημαντική παρουσία, επιχειρήσεις οι οποίες δεν είναι εγγεγραμμένες στο ΜΕΕΠ.

57. Όπως αναφέρεται και στην «Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του δικαίου ανταγωνισμού της Ένωσης»[33], η υποκατάσταση από την πλευρά της προσφοράς μπορεί επίσης να έχει σημασία για τον ορισμό της αγοράς όταν οι πελάτες αγοράζουν εξατομικευμένα προϊόντα, για παράδειγμα, όταν οι πελάτες προκηρύσσουν διαγωνισμούς για κατασκευαστικά έργα[34]. Ωστόσο, όταν η ανταγωνιστική πίεση στην/στις επιχείρηση/-εις που εμπλέκεται/-ονται σε τέτοιες περιπτώσεις οφείλεται στην ικανότητα άλλων επιχειρήσεων να παράγουν το συγκεκριμένο εξατομικευμένο προϊόν, οι συνθήκες ανταγωνισμού μπορεί, παρά ταύτα, να είναι παρόμοιες για διαφορετικούς πελάτες. Επομένως, όταν οι ίδιες κατασκευαστικές επιχειρήσεις μπορούν να ανταποκριθούν, και γενικά ανταποκρίνονται όντως, με προσφορές που καλύπτουν τις προδιαγραφές διαφορετικών πελατών, για παράδειγμα σε διαφορετικές προσκλήσεις υποβολής προσφορών, τα διαφορετικά εξατομικευμένα προϊόντα μπορούν να περιληφθούν στην ίδια σχετική αγορά προϊόντος.

58. Δεδομένου ότι η διαφοροποίηση και εξειδίκευση των υπηρεσιών ανά κατηγορία έργου, δεν είναι τέτοια που να στοιχειοθετείται η περαιτέρω κατάτμηση της αγοράς, στην ανάλυση που ακολουθεί η αγορά δημοσίων κατασκευαστικών έργων και η αγορά των ιδιωτικών κατασκευαστικών έργων θα αντιμετωπιστούν η καθεμία ως ενιαία, χωρίς περαιτέρω κατ’ αντικείμενο διαχωρισμό. Όπως προέκυψε οι κατασκευαστικές επιχειρήσεις μπορούν να ανταποκριθούν, και γενικά ανταποκρίνονται όντως, με προσφορές που καλύπτουν τις προδιαγραφές διαφορετικών πελατών/αναθετουσών αρχών, για όλες τις κατηγορίες και είδη κατασκευαστικών έργων.

III.2.1.2. Αγορά κατασκευής δημοσίων έργων

III.2.1.2.1. Διάκριση μεταξύ δημοσίων συμβάσεων και ΣΔΙΤ/Παραχωρήσεων

59. Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, ο Όμιλος ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ στον οποίο ανήκει η ΤΕΡΝΑ, δραστηριοποιείται στην ανάληψη Παραχωρήσεων, όπου κατέχει ένα σημαντικό σε μέγεθος και διαφοροποίηση χαρτοφυλάκιο παραχωρήσεων, το οποίο περιλαμβάνει μείζονες υποδομές (μεταφορικές, τουριστικές, περιβαλλοντικές) και σε έργα ΣΔΙΤ με αντικείμενο την διαχείριση απορριμμάτων, με κατασκευαστικό αντικείμενο. Η επιχείρηση στόχος P&C δεν έχει έως σήμερα αναλάβει, αυτοτελώς ή στο πλαίσιο κοινοπραξίας, έργα ΣΔΙΤ ή Παραχωρήσεων με κατασκευαστικό αντικείμενο, ούτε παρουσιάζει κύκλο εργασιών από το κατασκευαστικό μέρος τους.

60. Δεδομένου ότι στην ανάληψη έργων ΣΔΙΤ ή Παραχωρήσεων με κατασκευαστικό αντικείμενο δραστηριοποιείται από τα μέρη, μόνο ο Όμιλος ΤΕΡΝΑ[35] η περαιτέρω ανάλυση των εν λόγω αγορών παρέλκει.

III.2.1.2.2. Αγορές βάσει εργοληπτικού πτυχίου και μεγέθους έργου

Η άποψη της γνωστοποιούσας

61. Σχετικά με την τυχόν κατάτμηση της σχετικής αγοράς βάσει εργοληπτικών τάξεων του Μητρώου Εργοληπτικών Επιχειρήσεων (Μ.Ε.ΕΠ.), η γνωστοποιούσα επισημαίνει τα ακόλουθα:

- Σύμφωνα με το άρθρο 80 του ν. 3969/2008, την κατασκευή δημοσίων έργων επιτρέπεται να αναλαμβάνουν ημεδαπές επιχειρήσεις που είναι εγγεγραμμένες στο Μ.Ε.ΕΠ., καθώς και εργοληπτικές επιχειρήσεις κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (Ε.Ο.Χ.), σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις.

- Σε συνέχεια των τροποποιήσεων που επήλθαν στον ν. 4412/2016 - ιδίως με τις διατάξεις του άρθρου 119 του ν. 4472/2017 - ο καθορισμός των κριτηρίων επιλογής (χρηματοοικονομική επάρκεια και τεχνική ικανότητα) σε διαδικασίες ανάθεσης συμβάσεων δημοσίων έργων έχει αποσυνδεθεί από κατάταξη σε τάξεις του Μ.Ε.ΕΠ., καθώς, επιπλέον των επιχειρήσεων που είναι εγγεγραμμένες σε τάξεις των μητρώων, οποιοσδήποτε οικονομικός φορέας πληροί τα κριτήρια επιλογής του άρθρου 75 του ν. 4412/2016 (ελάχιστος κύκλος εργασιών, στοιχεία ενεργητικού - παθητικού, αναγκαίοι ανθρώπινοι και τεχνικοί πόροι και εμπειρία κ.λπ,), όπως αυτά εκάστοτε εξειδικεύονται από την αναθέτουσα αρχή στα τεύχη του διαγωνισμού, μπορεί να συμμετάσχει στην οικεία διαδικασία ανάθεσης, ανεξάρτητα από την τάξη εγγραφής τους. Κατά συνέπεια στις διαδικασίες ανάληψης δημοσίων συμβάσεων, μπορούν να συμμετάσχουν τόσο ημεδαποί Οικονομικοί Φορείς εγγεγραμμένοι σε οποιαδήποτε κατηγορία εργασιών (ανεξαρτήτως συγκεκριμένης τάξης εγγραφής των στο Μ.Ε.ΕΠ.) όσο και αλλοδαποί Οικονομικοί Φορείς, οι οποίοι πληρούν τα κριτήρια που τίθενται στον ν. 4412/2016 και στους όρους της εκάστοτε διακήρυξης.

62. Εν όψει των ανωτέρω, άποψη της γνωστοποιούσας είναι πως «ανταγωνιστές δεν πρέπει να λογίζονται μόνο οι κατασκευαστικές εταιρείες που εντάσσονται στην ίδια

33 Βλ. C (2023) 6789

34 Σε τέτοιες περιπτώσεις, η υποκατάσταση από την πλευρά της ζήτησης ενδέχεται να είναι ανύπαρκτη ή περιορισμένη μεταξύ των εξατομικευμένων προϊόντων για διαφορετικούς πελάτες. Από την άποψη της υποκατάστασης από την πλευρά της ζήτησης, κάθε τέτοιο εξατομικευμένο προϊόν θα μπορούσε τότε να αποτελέσει τη δική του σχετική αγορά.

35 Σύμφωνα με την γνωστοποιούσα η σχέση μεταξύ κατασκευαστικών έργων που κατασκευάζονται εξ ολοκλήρου με δημόσιους πόρους (δημόσιες συμβάσεις), έναντι έργων που μπορούν να κατασκευαστούν με την συνδρομή και ιδιωτικών πόρων (ΣΔΙΤ, Παραχωρήσεις) είναι σχέση συμπληρωματικότητας - υπό την έννοια ότι δεν πρόκειται για επιλογή μεταξύ μεθόδων για την κατανομή πεπερασμένων δημόσιων πόρων, αλλά για παράλληλη αξιοποίηση ή/και μόχλευση πρόσθετων πόρων από τον ιδιωτικό τομέα, προκειμένου ακριβώς για την υλοποίηση έργων που σε διαφορετική περίπτωση δεν θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν καθόλου (έστω σε βραχυπρόθεσμο ή μεσοπρόθεσμο ορίζοντα), λόγω των περιορισμένων πόρων και δυνατοτήτων του προγράμματος δημόσιων επενδύσεων.

κατηγορία εργοληπτικού πτυχίου ή στην αμέσως μικρότερη τάξη, αλλά ο κύκλος των δυνητικών ανταγωνιστών καταλαμβάνει εργοληπτικές επιχειρήσεις που διαθέτουν πτυχίο κάθε τάξης, καθώς και άλλες κατασκευαστικές που πληρούν τα κριτήρια συμμετοχής στην εκάστοτε διαγωνιστική διαδικασία». Η γνωστοποιούσα αναφέρει επίσης ότι «ανταγωνιστικές πιέσεις, … , δύναται να ασκηθούν (και στην πράξη ασκούνται) από αλλοδαπές κατασκευαστικές εταιρείες, τόσο ως προς τα δημόσια, όσο και ως προς τα ιδιωτικά έργα. Πράγματι, και ιδίως ως προς τα έργα με σημαντικούς προϋπολογισμούς, στις διαγωνιστικές διαδικασίας συχνά συμμετέχει πλήθος αλλοδαπών εταιρειών».

63. Τέλος, όσον αφορά την πιθανή διάκριση των αγορών με βάση τον προϋπολογισμό των έργων η γνωστοποιούσα αναφέρει ότι «αν ήθελε ακολουθηθεί τυχόν διάκριση της αγοράς δημοσίων έργων βάσει προϋπολογισθείσας αξίας (διάκριση που δεν είναι απαραίτητη για τους σκοπούς της παρούσας συναλλαγής), η συγκέντρωση δεν δημιουργεί κανένα ζήτημα στον ανταγωνισμό και υπό αυτήν τη σκοπιά (καθώς η P&C δραστηριοποιείται σχεδόν αποκλειστικά σε έργα μικρού προϋπολογισμού)».

Η άποψη της Υπηρεσίας

64. Τα κατασκευαστικά έργα, μπορούν να διακριθούν ανάλογα με το μέγεθος του προϋπολογισμού κατασκευαστικού έργου (μεγάλο/μικρό), λόγω του ότι οι συνθήκες ανταγωνισμού διαφέρουν σημαντικά μεταξύ μικρών και μεγάλων έργων[36]. Αντίστοιχα, σε προηγούμενες αποφάσεις της η Ε.Επ. [37] έκρινε ότι τα κατασκευαστικά έργα διακρίνονται στην κατασκευή μεγάλων και μικρών έργων, καθώς οι συνθήκες ανταγωνισμού για την κατασκευή τους διαφοροποιούνται ουσιωδώς (διαφορετικές δεξιότητες, προσωπικό, μηχανήματα και λοιπός εξοπλισμός).

65. Τα μεγάλα κατασκευαστικά έργα αφορούν κατά κύριο λόγο, έργα επένδυσης σε δημόσια υποδομή. Αποτελούν δε σημαντικό παράγοντα χρηματοδότησης των κατασκευαστικών εταιριών, κυρίως των ανωτέρων τάξεων. Στην αγορά μεγάλων δημοσίων έργων υποδομών δραστηριοποιούνται ένα υποσύνολο των κατασκευαστικών επιχειρήσεων, λόγω τόσο προϋπολογισμού και τεχνικών δυνατοτήτων όσο και του ρυθμιστικού πλαισίου, το οποίο, χωρίς να περιορίζει τη συμμετοχή κατασκευαστικών επιχειρήσεων στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων έργων, δημιουργεί ένα σύστημα πιστοποίησης ποιότητας (quality certification) το οποίο πρακτικά κάνει πιο δύσκολη της συμμετοχή ορισμένων επιχειρήσεων στους διαγωνισμούς για μεγάλα έργα, σαφώς επηρεάζοντας τις συνθήκες ανταγωνισμού σε αυτές τις αγορές [38].

66. Ο ανταγωνισμός στον κατασκευαστικό κλάδο εντοπίζεται συνήθως κυρίως μεταξύ των εταιριών ίσης ή παρόμοιας δυναμικότητας, ήτοι μεταξύ των πέντε εταιριών 7ης και των εταιριών της 6ης τάξης, και εστιάζεται σε επίπεδο τιμών δεδομένου ότι η ανάληψη ή μη ενός έργου σχετίζεται κυρίως με την εκάστοτε προσφερόμενη τιμή [39].

67. Το κριτήριο διάκρισης σχετικών αγορών με βάση τον προϋπολογισμό συνδέεται με την ταυτότητα των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων στην αγορά, καθώς παρατηρείται ότι όσο αυξάνεται ο προϋπολογισμός τόσο μειώνεται ο κύκλος των εργοληπτριών επιχειρήσεων που συμμετέχουν, και αντίστροφα, όσο υψηλότερος είναι ο βαθμός εργοληπτικού πτυχίου, τόσο μεγαλύτερος είναι και ο προϋπολογισμός των έργων στα οποία δύναται να συμμετάσχει και πράγματι συμμετέχει μια επιχείρηση. Στην πραγματικότητα, υπάρχει ένα continuum υποκαταστασιμότητας με βάση τον προϋπολογισμό των έργων, στο οποίο ανταγωνίζονται κυρίως οι εταιρίες του αμέσως προηγούμενου και του αμέσως επόμενου εργοληπτικού πτυχίου, χωρίς να αποκλείονται και ανταγωνιστικές πιέσεις από εταιρίες που απέχουν περισσότερες της μία τάξης.

68. Για τους σκοπούς εξέτασης της παρούσας πράξης, η ανάλυση επί του ανταγωνισμού δέον πραγματοποιηθεί σε έργα τουλάχιστον μεγάλου προϋπολογισμού επειδή αφενός τα μέρη, ως κατασκευαστικές εταιρίες μεγάλων τάξεων (6ης και 7ης τάξης), δραστηριοποιούνται και στοχεύουν ιδίως στα έργα αυτά κι αφετέρου στα μικρότερα έργα υφίστανται πλείστες όσες επιχειρήσεις οι οποίες έχουν την οικονομική δυνατότητα και την τεχνογνωσία να ανταγωνιστούν τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις.

69. Σχετικά με τις συνθήκες ανταγωνισμού στην αγορά μεγάλων δημόσιων κατασκευαστικών έργων η γνωστοποιούσα αναφέρει ότι υπήρχαν πολλοί διαγωνισμοί στους οποίους συμμετείχαν επιχειρήσεις με εργοληπτικό πτυχίο 6ης ή μικρότερης τάξης, και στους οποίους συμμετείχε και η ΤΕΡΝΑ[40]. Επίσης κατά την άποψη της γνωστοποιούσας ανταγωνιστικές πιέσεις «δύναται να ασκηθούν (και στην πράξη ασκούνται) από αλλοδαπές κατασκευαστικές εταιρείες, τόσο ως προς τα δημόσια, όσο και ως προς τα ιδιωτικά έργα. Πράγματι, και ιδίως ως προς τα έργα με σημαντικούς προϋπολογισμούς, στις διαγωνιστικές διαδικασίας συχνά συμμετέχει πλήθος αλλοδαπών εταιρειών»[41]. Ειδικότερα αναφέρει ότι τα τελευταία χρόνια παρατηρείται η ολοένα και αυξανόμενη συμμετοχή μεγάλων αλλοδαπών και πολυεθνικών κατα-

36 Βλ. σχετικά στην απόφαση της Ε.Επ. της 05.02.1992, όσον αφορά τη διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της ΣυνθΕΚ (Υποθέσεις IV/31572 και 32571 – Βιομηχανία κατασκευών στις Κάτω Χώρες), αναφέρονται τα εξής «… (23) Για λόγους που σχετίζονται με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των δραστηριοτήτων του κλάδου των κατασκευών, …, θα πρέπει να διακρίνονται από την άποψη της εξεταζόμενης γεωγραφικής αγοράς, οι σχετικές απλές και τρέχουσες εργασίες σχετικά χαμηλής αξίας (όπως για παράδειγμα οι ιδιωτικές οικείες) και τα δύσκολα, περίπλοκα ή εξαιρετικά εξειδικευμένα έργα που έχουν σχετικά υψηλή αξία. Η γεωγραφική αγορά στην οποία επέρχεται η σύμπτωση της προσφοράς και της ζήτησης είναι περισσότερο περιορισμένη για το είδος συμβάσεων, από ό,τι για το δεύτερο….».

37 Ενδεικτικά Αποφάσεις Ε.Επ. M.1877 BOSKALIS/HBG παρ. 54, M 3754 STRABAG/ DYWIDAG, M.4087 - EIFFAGE / MACQUARIE / APRR παρ.25 και M.4249 - ABERTIS / AUTOSTRADE παρ. 22.

38 Βλ. Απόφαση ΕΑ 830/2023, παρ. 246.

39 Βλ. Απόφαση ΕΑ 830/2023, παρ. 247.

40 Υπ’ αρ. 2323/16.02.2024 απαντητική επιστολή της γνωστοποιούσας.

41 Υπ’ αρ. 961/16.02.2024 έντυπο γνωστοποίησης.

σκευαστικών εταιρειών στις διαγωνιστικές διαδικασίες (ανεξαρτήτου προϋπολογισμού).

70. Από την έρευνα της ΓΔΑ, προκύπτει ότι στην αγορά μεγάλων κατασκευαστικών έργων δραστηριοποιούνται τουλάχιστον οι ημεδαπές επιχειρήσεις με εργοληπτικό πτυχίο 6ης και 7ης τάξης, ενώ στην αγορά οι αλλοδαπές εταιρίες δεν φαίνεται να δρουν ανταγωνιστικά στις ημεδαπές, αλλά κατά βάση υποστηρικτικά σε εταιρίες 7ης τάξης.

III.2.1.3. Αγορά κατασκευής ιδιωτικών έργων

71. Όπως αναφέρθηκε και στην περίπτωση των δημόσιων κατασκευαστικών έργων, σε προηγούμενες Αποφάσεις της, η Ε.Επ.[42] έκρινε ότι τα κατασκευαστικά έργα διακρίνονται στην κατασκευή μεγάλων και μικρών έργων, καθώς οι συνθήκες ανταγωνισμού για την κατασκευή τους διαφοροποιούνται ουσιωδώς (διαφορετικές δεξιότητες, προσωπικό, μηχανήματα και λοιπός εξοπλισμός). Η σχετική ανάλυση που προπαρατέθηκε ανωτέρω ισχύει εν πολλοίς και στην περίπτωση των ιδιωτικών έργων. Ως εκ τούτου, για τους σκοπούς εξέτασης της παρούσας, η ανάλυση επί του ανταγωνισμού δέον πραγματοποιηθεί σε έργα τουλάχιστον μεγάλου προϋπολογισμού. Κι αυτό επειδή αφενός τα μέρη, ως μεγάλες κατασκευαστικές εταιρίες, δραστηριοποιούνται και στοχεύουν ιδίως στα έργα αυτά κι αφετέρου στα μικρότερα έργα υφίστανται πλείστες όσες επιχειρήσεις οι οποίες έχουν την οικονομική δυνατότητα και την τεχνογνωσία να ανταγωνιστούν τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις.

72. Όσον αφορά τον ανταγωνισμό στην αγορά κατασκευής ιδιωτικών έργων προκύπτει, όπως είναι αναμενόμενο, ότι οι ανταγωνιστές διαφοροποιούνται σε σχέση με την αγορά κατασκευής δημόσιων έργων ενώ περιλαμβάνουν και επιχειρήσεις οι οποίες δεν διαθέτουν εργοληπτικό πτυχίο[43]. Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα στην αγορά των κατασκευής ιδιωτικών έργων, όπου δεν υφίστανται οι ίδιες προϋποθέσεις τυπικότητας των δημόσιων διαγωνιστικών διαδικασιών, ο ανταγωνισμός είναι ακόμη πιο έντονος, καθώς δυνητικοί ανταγωνιστές πρέπει να θεωρούνται εκατοντάδες ελληνικές και αλλοδαπές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον κατασκευαστικό κλάδο[44]. Από τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή της η ΓΔΑ, με έργα μεγάλου προϋπολογισμού ασχολούνται κατά βάση, οι επιχειρήσεις 6ης και 7ης τάξης[45], καθώς και άλλες επιχειρήσεις, οι οποίες δεν διαθέτουν απαραίτητα εργοληπτικό πτυχίο και οι οποίες επικεντρώνουν στρατηγικά το ενδιαφέρον τους στα μεγάλα ιδιωτικά έργα[46].

73. Ως εκ τούτου, ως σχετική αγορά για τις ανάγκες της παρούσας λαμβάνεται καταρχάς η αγορά μεγάλων ιδιωτικών έργων, στην οποία ανταγωνίζονται τουλάχιστον εταιρίες 6ης και 7ης τάξης και επιχειρήσεις χωρίς απαραίτητα εργοληπτικό πτυχίο, οι οποίες επικεντρώνονται στρατηγικά στην κατασκευή μεγάλων έργων. Η αξιολόγηση αυτή ενισχύεται και από το γεγονός ότι κατά περίπτωση ως ανταγωνιστές, και ενίοτε ως στενότεροι ανταγωνιστές, αναγνωρίζονται από τις ερωτηθείσες επιχειρήσεις άλλες κατασκευαστικές εταιρίες με εργοληπτικό πτυχίο 6ης και 7ης τάξης καθώς και συγκεκριμένες επιχειρήσεις χωρίς εργοληπτικό πτυχίο.

III.2.2. Οριοθέτηση Σχετικής Γεωγραφικής Αγοράς

74. Η σχετική γεωγραφική αγορά περιλαμβάνει την περιοχή, στην οποία οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις πωλούν τα σχετικά προϊόντα υπό επαρκώς ομοιογενείς συνθήκες ανταγωνισμού.

75. Όσον αφορά την σχετική γεωγραφική αγορά, η γνωστοποιούσα[47] επικαλείται την προηγούμενη νομολογία της Ε.Α. βάσει της οποία ως σχετική γεωγραφική αγορά, ορίζεται συνήθως το σύνολο της ελληνικής επικράτειας. Ωστόσο ανταγωνιστικές πιέσεις, σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα, δύναται να ασκηθούν (και στην πράξη ασκούνται) από αλλοδαπές κατασκευαστικές εταιρείες, τόσο ως προς τα δημόσια, όσο και ως προς τα ιδιωτικά έργα. Ωστόσο, με βάση τα στοιχεία και τις πληροφορίες που βρίσκονται στη διάθεση της ΓΔΑ, δεν υφίστανται ισχυρές ανταγωνιστικές πιέσεις από εταιρίες προερχόμενες από την αλλοδαπή, καθώς παρατηρείται γενικά πολύ μικρή συμμετοχή αλλοδαπών εταιριών στις διαδικασίες διεκδίκησης δημοσίων έργων μεγάλου προϋπολογισμού.

76. Η Ε.Επ. έχει ορίσει ως γεωγραφικό πεδίο της αγοράς κατασκευής έργων εν γένει το εθνικό επίπεδο, θεωρώντας ότι είναι ακόμα σπάνιο για τις μη-εθνικές επιχειρήσεις να αναλάβουν έργα κατασκευής σε χώρες όπου δεν είναι εγκατεστημένες, εκτός από τη συμμετοχή στις κοινοπραξίες με τις εγχώριες επιχειρήσεις σε περιπτώσεις «μεγάλων» κατασκευαστικών έργων. Ταυτόχρονα, έρευνα της Ε.Επ. έδειξε ότι η διάρθρωση της προσφοράς, τα επίπεδα τιμών και οι υπόλοιποι όροι ανταγωνισμού δεν διαφέρουν σημαντικά από χώρα σε χώρα. Η προσφορά που ανταποκρίνεται στη ζήτηση κάθε φορά καθορίζεται από τους κατασκευαστές - εταιρίες που συμμετέχουν στους εν λόγω διαγωνισμούς, σε όλες τις μορφές διαγωνιστικών διαδικασιών η αγορά κατασκευών δημοσίων έργων, ανεξάρτητα της διαγωνιστικής διαδικασίας και του τρόπου υλοποίησής τους (μειοδοτικοί ανοικτοί διεθνείς διαγωνισμοί, Παραχωρήσεις, ΣΔΙΤ)[48].

42 Ενδεικτικά αποφάσεις Ε.Επ. Μ.1877 BOSKALIS/HBG, M 3754 STRABAG/ DYWIDAG, M.4087 - EIFFAGE / MACQUARIE / APRR παρ.25 και Μ.4249 - ABERTIS / AUTOSTRADE παρ. 22.

43 Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το σύνολο των εταιριών 6ης και 7ης τάξης που απάντησαν στην ερώτηση αναφορικά με τους σημαντικότερους ανταγωνιστές τους στη σχετική αγορά κατασκευής ιδιωτικών έργων ανέφεραν ως ανταγωνιστές τους τουλάχιστον τις εταιρίες 6ης και 7ης τάξης (απαντήσεις επιχειρήσεων στο πλαίσιο εξέτασης της συγκέντρωσης ΙΝΤΡΑΚΑΤ – ΑΚΤΩΡ).

44 Υπ’ αρ. 961/16.02.2024 έντυπο γνωστοποίησης.

45 Ενδεικτικά αναφέρεται, όσον αφορά τη συμμετοχή εταιριών 7ης τάξης: Για την […], αξίας 25 εκατ. ευρώ. Για την […], «[…]», αξίας 30ς εκατ. ευρώ. Για την […], […] αξίας 20 εκατ. ευρώ (του οποίου την κατασκευή τελικά ανέλαβε η […]) και […], αξίας 80 εκατ. ευρώ (του οποίου την κατασκευή τελικά ανέλαβε η […]). Για την […], […], αξίας 18 εκατ. ευρώ. Τέλος όσον αφορά την […], ενδεικτικά αναφέρεται έργο «[…]» αξίας 264 εκατ. ευρώ.

46 Όσον αφορά την δραστηριοποίηση επιχειρήσεων 6ης, ενδεικτικά αναφέρεται η κατασκευή […], αξίας περί των 25 εκατ. ευρώ ([…]), η […] των 10 εκατ. Ευρώ ([…]), η […], αξίας περί των 50 εκατ. ευρώ ([…]), υπηρεσίες εκμετάλλευσης […] αξίας άνω των 10 εκατ. ευρώ ([…]).

47 Υπ’ αρ. 961/16.02.2024 έντυπο γνωστοποίησης.

48 Βλ. Απόφαση ΕΑ 805/2023, παρ. 175,

77. Ως γεωγραφική αγορά κατασκευής δημόσιων και ιδιωτικών έργων προκρίνεται η Ελληνική Επικράτεια, δεδομένου ότι οι συνθήκες ανταγωνισμού στην αγορά των κατασκευών χαρακτηρίζονται από επαρκή ομοιογένεια στο πλαίσιο της Ελληνικής Επικράτειας[49]. Για τις ανάγκες εξέτασης της υπό κρίση συγκέντρωσης, ως γεωγραφικές αγορές για όλες τις σχετικές αγορές που αφορά η υπό κρίση πράξη λαμβάνεται το σύνολο της ελληνικής επικράτειας.

III.3. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

III.3.1. Μερίδια αγοράς και επίπεδα συγκέντρωσης στην αγορά μεγάλων δημοσίων κατασκευαστικών έργων

78. Σύμφωνα με τη γνωστοποιούσα το μερίδιο αγοράς της P&C στην αγορά δημόσιων κατασκευαστικών έργων[50] είναι αμελητέο. Με βάση την έρευνα της Υπηρεσίας κατωτέρω παρουσιάζονται τα μερίδια αγοράς των κυριότερων ανταγωνιστριών επιχειρήσεων στην αγορά μεγάλων δημόσιων κατασκευαστικών έργων, με βάση τον κύκλο εργασιών[51] που αυτές πραγματοποίησαν από την εκτέλεση σχετικών δημοσίων συμβάσεων[52]. Ως βάση για τον υπολογισμό των μεριδίων, λήφθηκε υπόψη το άθροισμα του εν λόγω κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων 6ης και 7ης τάξης, οι οποίες είναι αυτές που κατά κανόνα δραστηριοποιούνται στην αγορά μεγάλων δημόσιων κατασκευαστικών έργων, υπό επαρκώς ομοιογενείς συνθήκες ανταγωνισμού.

79. Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει τα μερίδια των κυριότερων ανταγωνιστριών στον κλάδο, εκείνων των επιχειρήσεων, οι οποίες το 2023 συγκέντρωσαν μερίδιο άνω του 2%, στη σχετική αγορά μεγάλων δημόσιων κατασκευαστικών έργων.

Πίνακας 4

Μερίδια αγοράς μεγάλων δημόσιων κατασκευαστικών έργων Βάσει κύκλου εργασιών επιχειρήσεων 6ης και 7ης τάξης (%)					
Επωνυμίες εταιρειών	2019	2020	2021	2022	2023
Όμιλος ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ	[25-35]	[15-25]	[10-15]	[15-25]	[15-25]
ΤΕΡΝΑ	[25-35]	[15-25]	[10-15]	[15-25]	[15-25]
ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]
PC DEVELOPEMENT	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]
Νέα Οντότητα	[25-35]	[15-25]	[15-25]	[15-25]	[15-25]
Όμιλος ΑΚΤΩΡ	[25-35]	[25-35]	[15-25]	[15-25]	-
ΑΚΤΩΡ	[25-35]	[25-35]	[15-25]	[15-25]	-
ΤΟΜΗ	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]	-
ΙΝΤΡΑΚΑΤ	[5-10]	[5-10]	[10-15]	[10-15]	-
Όμιλος ΙΝΤΡΑΚΑΤ*	-	-	-	-	[15-25]
Όμιλος ΑΒΑΞ	[5-10]	[5-10]	[10-15]	[10-15]	[10-15]
ΑΒΑΞ	[5-10]	[5-10]	[10-15]	[10-15]	[10-15]
ΕΤΕΘ	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]
ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ - ΜΕΤΚΑ	[0-5]	[0-5]	[10-15]	[5-10]	[10-15]
ΣΧΣ ΣΟΥΡΤΖΗΣ	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[5-10]
ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[5-10]
ΘΑΛΗΣ	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]
TEDRA	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]
ΛΟΙΠΕΣ 6ης	[15-25]	[15-25]	[10-15]	[10-15]	[10-15]

Πηγή: Απαντήσεις επιχειρήσεων 6ης και 7ης τάξης. Επεξεργασία ΓΔΑ
* Η απόκτηση ελέγχου του Ομίλου ΑΚΤΩΡ από την ΙΝΤΡΑΚΑΤ, εγκρίθηκε με την υπ’ αριθ. 830/2023 Απόφαση της Ε.Α.

80. Όπως προκύπτει από την εξέταση του πίνακα, το μερίδιο αγοράς του Ομίλου ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ, δεν παρουσιάζει σταθερότητα. Μετά από μια περίοδο κατά την οποία παρουσίασε πτώση (2019 – 2021), ανακάμπτει το 2022, με αύξηση πάνω από [5-10] ποσοστιαίες μονάδες, για να διαμορφωθεί τελικά στο [15-25]% το 2023. Αντίστοιχα το μερίδιο της εξαγοραζόμενης αν και κινείται οριακά ανοδικά φτάνει το 2023 στο [0-5]%. Κατά συνέπεια το αθροιστικό μερίδιο των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση ανέρχεται το 2023 στο [15-25]%. Την πρώτη θέση στην εξεταζόμενη αγορά κατέχει ο όμιλος ΙΝΤΡΑΚΑΤ ο οποίος μετά την απόκτηση ελέγχου του ομίλου ΑΚΤΩΡ στα τέλη του 2023, συγκεντρώνει μερίδιο αγοράς της τάξης του [15-25]%. Τα μερίδια αγοράς, των άλλων δύο Ομίλων στους οποίους ανήκουν κατασκευαστικές εταιρείες 7ης τάξης ανέρχονται σε [10-15]% για την ΜΕΤΚΑ/Όμιλο Μυτιληναίου και σε [10-15]% για τον Όμιλο ΑΒΑΞ.

81. Όσον αφορά το αθροιστικό μερίδιο αγοράς όλων των επιχειρήσεων 6ης τάξης (οι οποίες δεν ανήκουν σε

49 Βλ. ενδεικτικά Αποφάσεις ΕΑ 13/ΙΙ/98 «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΕΧΝΟΔΟΜΙΚΗ – ΤΕΒ» , 63/ΙΙ/99 «ΓΕΚ-ΤΕΡΝΑ», 102/ΙΙ/99 «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΕΧΝΟΔΟΜΙΚΗ - ΑΚΤΩΡ», 141/ΙΙ/00 «ΑΕΓΕΚ-ΕΚΤΕΡ», 151/ΙΙ/00 «ΑΒΑΞ-ΕΤΕΘ», 160/ΙΙ/2000 «ΑΕΓΕΚ-ΕΤΕΡ», 190/ΙΙΙ/2001 «ΤΟΜΗ», 208/ΙΙΙ/2002 «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΕΧΝΟΔΟΜΙΚΗ-ΑΚΤΩΡ-ΤΟΜΗ», 220/ΙΙΙ/2002 «ΓΝΩΜΩΝ-ΑΛΦΑ- ΜΕΤΡΙΚ κ.α.», 221/ΙΙΙ/2002 «ΤΕΡΝΑ-ΓΕΚ κ.α.», 222/ΙΙΙ/2002 «ΠΑΝΤΕΧΝΙΚΗ-ΔΟΚΑΤ κ.α», 351/V/2007 «J&P ΑΒΑΞ – ΑΘΗΝΑ Α.Τ.Ε.», 372/2007 «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΕΧΝΟΔΟΜΙΚΗ ΤΕΒ Α.Ε. - ΠΑΝΤΕΧΝΙΚΗ Α.Ε.», 673/2018 «ΤΕΡΝΑ – ΝΕΑ ΟΔΟΣ», 830/2023 «ΙΝΤΡΑΚΑΤ – ΑΚΤΩΡ».

50 Η γνωστοποιούσα κατά την εκτίμηση του μεριδίου δεν πραγματοποιεί διαχωρισμό μεταξύ μεγάλων και μικρών κατασκευαστικών έργων, αλλά παραθέτει ένα μερίδιο για το σύνολο της αγοράς δημόσιων κατασκευαστικών έργων.

51 Μολονότι στους κύκλους εργασιών των μερών και των ανταγωνιστών τους συμπεριλαμβάνονται τα έσοδα από το κατασκευαστικό αντικείμενο κλασικών δημόσιων συμβάσεων για όλα (και όχι μόνο τα μεγάλα) έργα, η απεικόνιση είναι επαρκώς ενδεικτική λόγω: α) του ιδιαίτερου βάρους που αποδίδουν τα μέρη και οι ανταγωνιστές τους στα μεγάλα έργα β) της συμμετοχής των μεγάλων έργων στο συνολικό κύκλο εργασιών της κάθε επιχείρησης.

52 Για την εκτίμηση των μεριδίων αγοράς δεν λήφθηκαν υπόψη οι κύκλοι εργασιών που προέρχονται από το κατασκευαστικό αντικείμενο ΣΔΙΤ και Παραχωρήσεων, καθώς τα συγκεκριμένα μεγέθη περιλαμβάνονται στον προϋπολογισμό των σχετικών έργων ΣΔΙΤ ή Παραχωρήσεων και λαμβάνονται υπόψη κατά την εκτίμηση του μεριδίου στις αντίστοιχες σχετικές αγορές.

ίδιο Όμιλο με επιχείρηση 7ης τάξης), προκύπτει ότι ανέρχεται, το 2023, στο [35-45]%[53] της συνολικής αγοράς. Από αυτές αξιοσημείωτη παρουσία στην αγορά κατέχουν οι επιχειρήσεις ΣΧΣ ΣΟΥΡΤΖΗΣ, ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ, ΘΑΛΗΣ, και TEDRA με μερίδιο αγοράς το 2023 που ανέρχεται σε [5-10]%, [5-10]%, [0-5]% και [0-5]% αντίστοιχα (δηλαδή αθροιστικά συγκεντρώνουν τις [15-25] από τις συνολικά [25-35] ποσοστιαίες μονάδες). Το μερίδιο των επιχειρήσεων 6ης τάξης έχει ενισχυθεί εντός της εξεταζόμενης πενταετίας.

82. Ωστόσο, οι επιχειρήσεις 6ης τάξης – μέρη της υπό κρίση πράξης (ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ και P&C), δεν έχουν σημαντική παρουσία στην αγορά. Ειδικότερα η ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ εμφανίζει διαχρονικά μερίδιο μικρότερο του [0-5]% στην αγορά κατασκευής μεγάλων δημόσιων έργων, γεγονός αναμενόμενο δεδομένου ότι η κύρια δραστηριότητα της εταιρείας αποτελεί η παραγωγή καθαρής ενέργειας και η υλοποίηση έργων περιβάλλοντος. Η P&C συγκεντρώνει μεγαλύτερο μερίδιο, το οποίο ωστόσο οριακά ξεπερνά το [0-5]% της αγοράς το 2022 και διαμορφώνεται στο [0-5]% το 2023.

83. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, το επαυξητικό μερίδιο αγοράς συνεπεία της υπό κρίση πράξης κυμαίνεται στο [0-5]%. Το μερίδιο αγοράς του Ομίλου ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ προσεγγίζει το 2023 το [15-25]% κατατάσσοντας τον στη δεύτερη θέση, ενώ την πρώτη θέση κατέχει ο όμιλος ΙΝΤΡΑΚΑΤ με μερίδιο [15-25]%. Αξιοσημείωτη παρουσία (μερίδιο άνω του 5%) στην αγορά έχουν επίσης η ΜΕΤΚΑ/ Όμιλος Μυτιληναίος, ο Όμιλος ΑΒΑΞ και οι ΣΧΣ και ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ, με μερίδια αγοράς [10-15]%, [10-15]%, [5-10]% και [5-10]% αντίστοιχα. Το επίπεδο συγκέντρωσης στην αγορά, με βάση τον δείκτη HHI, εκτιμάται σε 1.273 μονάδες ενώ μετά την ολοκλήρωση της υπό κρίση πράξης, θα αυξηθεί οριακά και θα διαμορφωθεί σε 1.347 μονάδες. Η αύξηση του δείκτη (ΔΗΗΙ) ανέρχεται μόλις σε 74 μονάδες, καθιστώντας ελάχιστα πιθανή την περίπτωση η υπό κρίση πράξη να προκαλέσει αντι-ανταγωνιστικά αποτελέσματα[54].

III.3.2. Μερίδια αγοράς και επίπεδα συγκέντρωσης στην αγορά μεγάλων ιδιωτικών κατασκευαστικών έργων

84. Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει τα μερίδια αγοράς[55] στην αγορά μεγάλων ιδιωτικών κατασκευαστικών έργων, των επιχειρήσεων που το 2023 συγκέντρωσαν μερίδιο από 2% και πάνω. Η συμπερίληψη στην έρευνα όλων των επιχειρήσεων οι οποίες μπορούν να αναλάβουν μεγάλα ιδιωτικά κατασκευαστικά έργα, δεν είναι εφικτή, ωστόσο η Υπηρεσία συμπεριέλαβε στις ανταγωνίστριες επιχειρήσεις κατασκευαστικές εταιρείες, ανεξαρτήτως εργοληπτικό πτυχίου, οι οποίες έχουν αναλάβει ιδιωτικά έργα μεγάλου προϋπολογισμού[56]. Η ΓΔΑ προέβη σε εκτίμηση των μεριδίων αγοράς, λαμβάνοντας υπόψη ως σύνολο της αγοράς, το άθροισμα των κύκλων εργασιών από την κατασκευή ιδιωτικών έργων[57], των σημαντικότερων ανταγωνιστών σε αυτή.

Πίνακας 5

Μερίδια αγοράς μεγάλων ιδιωτικών κατασκευαστικών έργων (%)					
Επωνυμίες	2019	2020	2021	2022	2023
Όμιλος ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ	[5-10]	[10-15]	[15-25]	[15-25]	[25-35]
ΤΕΡΝΑ	[5-10]	[5-10]	[5-10]	[10-15]	[25-35]
ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ	[0-5]	[0-5]	[10-15]	[10-15]	[0-5]
PC DEVELOPEMENT	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]
Νέα Οντότητα	[5-10]	[10-15]	[15-25]	[15-25]	[25-35]
Όμιλος ΑΚΤΩΡ	[15-25]	[10-15]	[5-10]	[5-10]	[0-5]
ΙΝΤΡΑΚΑΤ	[15-25]	[10-15]	[10-15]	[5-10]	[5-10]
Όμιλος ΙΝΤΡΑΚΑΤ*	-	-	-	-	[5-10]
Όμιλος ΑΒΑΞ	[5-10]	[5-10]	[0-5]	[0-5]	[10-15]
Όμιλος Μυτιληναίου[58]	[0-5]	[0-5]	[5-10]	[10-15]	[10-15]
ΜΠΑΛΛΙΑΝ ΤΕΧΝΙΚΗ	[0-5]	[5-10]	[5-10]	[5-10]	[0-5]
ΕΚΤΕΡ	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]
REDEX	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]
ΕΚΜΕ	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]
DIOLKOS DEVELOPMENT	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]
VITAEL	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]
ΕΘΝΟΚΑΤ	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]
ΤΕΚΑΛ	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]
ΕΡΤΕΚΑ	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]
SOLIS	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]
ΣΕΡΒΕΙ ΝΤΙΤΖΙΤΑΛ	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]
Α.Γ.Τ.	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]
ΚΤΙΣΤΩΡ	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]	[0-5]
Λοιπές	[15-25]	[15-25]	[15-25]	[15-25]	[5-10]
Πηγή: Στοιχεία προσκομισθέντα από τις επιχειρήσεις, Επεξεργασία ΓΔΑ					

85. Το μερίδιο αγοράς του Ομίλου ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ στην αγορά μεγάλων κατασκευαστικών έργων, παρουσιάζει σταθερή άνοδο κατά την εξεταζόμενη πενταετία και δι-

53 Συμπεριλαμβανομένου και του μεριδίου αγοράς της P&C Development.

54 Βλ. παρ 20 στις «Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων», (2004/C 31/03): «Είναι επίσης ελάχιστα πιθανό να διαπιστώσει οριζόντια προβλήματα ανταγωνισμού σε μια συγκέντρωση με δείκτη HHI μετά τη συγκέντρωση που κυμαίνεται μεταξύ 1 000 και 2 000 και «δέλτα» κάτω από 250 …»

55 Τα μερίδια αγοράς είναι υπερεκτιμημένα, δεδομένου ότι σε αυτά δεν έχουν συνυπολογιστεί οι κύκλοι εργασιών του συνόλου των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην αγορά.

56 Για την εκτίμηση του συνόλου της αγοράς λήφθηκαν υπόψη το σύνολο των επιχειρήσεων 6ης και 7ης τάξης, καθώς και επιχειρήσεις 5ης τάξης και επιχειρήσεις χωρίς εργοληπτικό πτυχίο, οι οποίες για τουλάχιστον ένα έτος εντός του διαστήματος 2009 – 2013 παρουσίασαν κύκλο εργασιών από την κατασκευή ιδιωτικών έργων €10.000.000 και πάνω.

57 Παρότι στους κύκλους εργασιών των μερών και των ανταγωνιστών τους συμπεριλαμβάνονται τα έσοδα από το κατασκευαστικό αντικείμενο για όλα (και όχι μόνο τα μεγάλα) ιδιωτικά έργα, η απεικόνιση είναι επαρκώς ενδεικτική λόγω: α) του ιδιαίτερου βάρους που αποδίδουν τα μέρη και οι ανταγωνιστές τους στα μεγάλα έργα β) της συμμετοχής των μεγάλων έργων στον κύκλο εργασιών προερχόμενο από ιδιωτικά έργα της κάθε επιχείρησης.

58 Περιλαμβάνει τους κύκλους εργασιών των εταιρειών ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ Α.Ε., ΜΕΤΚΑ (για το 2023), ΜΕΤΚΑ EGN και ΕΛΕΜΚΑ.

αμορφώθηκε το 2[25-35]% το 2023. Ωστόσο όσον αφορά την ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ, επισημαίνεται ότι από το συνολικό κύκλο εργασιών των ιδιωτικών κατασκευαστικών έργων στην Ελλάδα που προσκόμισε η γνωστοποιούσα, το σύνολο σχεδόν αφορά την κατασκευή επενδυτικών αγαθών προς εκμετάλλευση, εντός του Ομίλου[59]. Το μερίδιο αγοράς της P&C στην αγορά είναι ιδιαίτερα χαμηλό και υπολείπεται του [0-5]% την περίοδο 2019 – 2023. Στην αγορά δραστηριοποιείται πληθώρα επιχειρήσεων, με τις κυριότερες ανταγωνίστριες του Ομίλου να είναι οι λοιποί Όμιλοι στους οποίους ανήκουν κατασκευαστικές επιχειρήσεις 7ης τάξης. Ειδικότερα το μερίδιο αγοράς των Ομίλων Μυτιληναίου, ΑΒΑΞ και INTRAKAT ανήλθαν σε [10-15]%, [10-15]% και [5-10]% αντίστοιχα. Παρουσία στην αγορά έχουν επιπλέον και επιχειρήσεις χωρίς εργοληπτικό πτυχίο, με τις σημαντικότερες να αποτελούν την ΜΠΑΛΛΙΑΝ και REDEX με μερίδια αγοράς [0-5]% και [0-5]%.

86. Το επίπεδο συγκέντρωσης στην αγορά, με βάση τον δείκτη HHI, εκτιμάται σε 1.382 πριν την πραγματοποίηση της υπό κρίση πράξης και σε 1.452 μετά την ολοκλήρωσή της. Η αύξηση του δείκτη (ΔHHI) ανέρχεται μόλις σε 70 μονάδες, καθιστώντας ελάχιστα πιθανή την περίπτωση η υπό κρίση πράξη να προκαλέσει αντι-ανταγωνιστικά αποτελέσματα[60].

III.3.3. Απόψεις ανταγωνιστών

87. Στο πλαίσιο εξέτασης της υπό κρίση πράξης ζητήθηκε από τις ερωτώμενες επιχειρήσεις να παραθέσουν την άποψή τους σχετικά με τα αποτελέσματα που θεωρούν ότι θα έχει η γνωστοποιηθείσα πράξη α) στη δραστηριότητα της εταιρείας τους, β) στη λειτουργία του ανταγωνισμού στις αγορές i) κατασκευής ιδιωτικών έργων και ii) κατασκευής δημοσίων έργων, γ) στις Αναθέτουσες Αρχές/ Φορείς Ανάθεσης των έργων (δημόσιων και ιδιωτικών) και δ) στους προμηθευτές. Από τις επιχειρήσεις ζητήθηκε επίσης να υποδείξουν ενδεχόμενες άλλες αγορές οι οποίες πιστεύουν πως θα επηρεαστούν από την υπό κρίση συγκέντρωση. Από τις απαντήσεις των επιχειρήσεων προκύπτουν τα ακόλουθα:

88. Οι επιχειρήσεις […], […] και […], απάντησαν στο σύνολό τους, ότι δεν αναμένουν να υπάρξει σημαντική επίπτωση στη δραστηριότητα της εταιρίας τους, στη λειτουργία των αγορών κατασκευής δημόσιων και ιδιωτικών έργων, στις αναθέτουσες αρχές και στους προμηθευτές, λόγω, όπως αναφέρουν, του μεγέθους δραστηριότητας και της εξαγοραζόμενης εταιρείας. ενώ καμία από τις επιχειρήσεις […] δεν διαβλέπει ότι η γνωστοποιηθείσα πράξη θα επηρεάσει τις συνθήκες ανταγωνισμού σε άλλη αγορά.

89. Η πλειονότητα των επιχειρήσεων […], δεν θεωρούν ότι η υπό κρίση συγκέντρωση θα επιφέρει ουσιαστικό αποτέλεσμα στη λειτουργία της εταιρίας τους, των αγορών κατασκευής δημοσίων και ιδιωτικών έργων, στις αναθέτουσες αρχές και στους προμηθευτές[61].

90. Η πλειονότητα και των επιχειρήσεων […][62] δεν εξέφρασαν ανησυχίες για τη λειτουργία της εταιρίας τους, των αγορών κατασκευής δημοσίων και ιδιωτικών έργων, τις αναθέτουσες αρχές και τους προμηθευτές από την πραγματοποίηση της υπό κρίση πράξης[63].

91. Τέλος καμία από τις επιχειρήσεις οι οποίες δραστηριοποιούνται κατά κανόνα στην κατασκευή ιδιωτικών έργων[64] δεν επεσήμανε κάποια αρνητική συνέπεια της υπό κρίση συγκέντρωσης, όσον αφορά την ίδια την επιχείρηση, τις αγορές κατασκευών, τις αναθέτουσες αρχές, τους προμηθευτές ή οποιαδήποτε άλλη αγορά[65].

IV. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

IV.1. ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

92. Στην υπό κρίση συγκέντρωση, οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις είναι πραγματικοί ανταγωνιστές, αφού δραστηριοποιούνται στις ίδιες σχετικές αγορές, ήτοι (α) στην αγορά μεγάλων δημοσίων κατασκευαστικών έργων και (β) στην αγορά μεγάλων ιδιωτικών κατασκευαστικών έργων, και, συνεπώς, η εξεταζόμενη συγκέντρωση συνιστά οριζόντια συγκέντρωση.

93. Η υπό εξέταση συγκέντρωση δεν θα επιφέρει αλλαγές στη δομή των σχετικών αγορών, καθώς, όπως εξηγήθηκε ανωτέρω κατά τον ορισμό των σχετικών αγορών, καθώς δεν προκαλεί ανακατατάξεις στη θέση των ανταγωνιστών στις αγορές αυτές, λόγω του πολύ χαμηλού (<[0-5]%) ποσοστού επαύξησης (increment) του μεριδίου της αποκτώσας, συνεπεία της γνωστοποιηθείσας πράξης.

94. Όπως αναλύεται πιο διεξοδικά αμέσως κατωτέρω, εκτιμάται ότι η υπό κρίση συγκέντρωση δεν θα επηρεάσει σημαντικά το επίπεδο του ανταγωνισμού, δεδομένου ότι τα μερίδια αγοράς της νέας οντότητας δεν διαγράφονται ιδιαίτερα υψηλά.

95. Ειδικότερα, παρατηρούνται τα ακόλουθα στις επιμέρους σχετικές/επηρεαζόμενες αγορές:

IV.1.1. ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΜΕΓΑΛΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

IV.1.1.1. Οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς

59 Υπ’ αρ. 4258/27.06.2024 απαντητική επιστολή της γνωστοποιούσας.

60 Βλ. παρ 20 στις «Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων», (2004/C 31/03): «Είναι επίσης ελάχιστα πιθανό να διαπιστώσει οριζόντια προβλήματα ανταγωνισμού σε μια συγκέντρωση με δείκτη HHI μετά τη συγκέντρωση που κυμαίνεται μεταξύ 1 000 και 2 000 και «δέλτα» κάτω από 250 …»

61 Συγκεκριμένα οι επιχειρήσεις: 1) […], 2) […], 3) […], 4) […], 5) […], 6) […], 7) […], 8) […], 9) […], 10) […], 11) […], 12) […], 13) […], 14) […], 15) […], 16) […], 17) […], 18) […], 19) […]

62 Οι εταιρίες […] και […] δεν διατύπωσαν άποψη επί των ερωτημάτων. Επίσης οι […] και […] δεν διατύπωσαν άποψη όσον αφορά την λειτουργία των αγορών, τις αναθέτουσες αρχές και τους προμηθευτές.

63 Συγκεκριμένα οι επιχειρήσεις: 1) […], 2) […] 3) […], 4) […], 5) […], 6) […]., 7) […], 8) […], 9) […], 10) […] (όσον αφορά την λειτουργία της εταιρίας), 11) […], 12) […], 13) […], 14) […], 15) […], 16) […], 17) […], 18) […], 19) […], 20) […], 21) […], 22) […], 23) […], 24) […], 25) […], 26) […], 27) […] (όσον αφορά την λειτουργία της εταιρίας), 28) […] (όσον αφορά την λειτουργία της εταιρίας), 29) […], 30) […], 31) […], 32) […], 33) […], 34) […], 35) […] (όσον αφορά την λειτουργία της εταιρίας), 36) […] .

64 […].

65 Οι επιχειρήσεις στο σύνολό τους και κατά περίπτωση ανέφεραν πώς είτε δεν θα υπάρχει συνέπεια από την γνωστοποιηθείσα πράξη είτε δεν γνωρίζουν αν θα υπάρχει επίπτωση.

96. Από τα στοιχεία του ως άνω Πίνακα 4 για τα έτη 2019-2023, προκύπτει ότι το αθροιστικό μερίδιο της νέας οντότητας δεν υπερβαίνει το 25% για τα 4 από τα 5 έτη, ήτοι από [15-25]% έως [15-25]%. Μόνο κατά το έτος 2019 το μερίδιο της νέας οντότητας ανήλθε σε [25-35]%. Κατά το τελευταίο έτος (2023) το μερίδιο της νέας οντότητας ανήλθε σε [15-25]%. Το μερίδιο του Ομίλου ΤΕΡΝΑ κατά την πενταετία αυτή παρουσιάζει σημαντική πτώση, από [25-35]% το έτος 2019 σε [15-25]% το έτος 2023.

97. Επιπλέον, η επαύξηση του μεριδίου της νέας οντότητας που συνδέεται αιτιωδώς με την υπό εξέταση συγκέντρωση (increment), ήτοι η επαύξηση που επέρχεται δια της προσθήκης στο μερίδιο του Ομίλου ΤΕΡΝΑ του μεριδίου της Επιχείρησης-στόχου, υπολείπεται σταθερά του [0-5]% και κυμαίνεται από [0-5]% έως [0-5]%. Σύμφωνα με πάγια διοικητική πρακτική [66] , όταν το μερίδιο της νέας οντότητας παρουσιάζει περιορισμένη, αιτιωδώς συνδεόμενη με την υπό εξέταση συγκέντρωση, επαύξηση, ήτοι κάτω του 5%, η συγκέντρωση δεν αναμένεται να επηρεάσει αισθητά τον ανταγωνισμό στις σχετικές/επηρεαζόμενες αγορές.

98. Επιπροσθέτως, η γνωστοποιούμενη Συναλλαγή δεν επιφέρει αλλαγή της κατάταξης των ανταγωνιστών, καθώς η νέα οντότητα δεν κατατάσσεται πρώτη στη σχετική αγορά συνεπεία της συγκέντρωσης και συνεχίζει να καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση μετά τον όμιλο ΙΝΤΡΑΚΑΤ67 με μερίδιο [15-25]% το 2023, ενώ ακολουθούν -με ανοδική πορεία την τελευταία πενταετία- η ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ-ΜΕΤΚΑ με μερίδιο [10-15]% το 2023 και ο όμιλος ΑΒΑΞ με μερίδιο [10-15]% το 2023. Μετά από τους βασικούς ανταγωνιστές της γνωστοποιούσας, εργοληπτικές επιχειρήσεις με πτυχίο 7ης τάξης, ακολουθούν οι εργοληπτικές επιχειρήσεις 6ης τάξης -επίσης με ανοδική πορεία την τελευταία πενταετία-, με σημαντικότερες εξ αυτών την ΣΧΣ ΣΟΥΡΤΖΗΣ με μερίδιο [5-10]% και τη ΜΕΣΟΓΕΙΟ με μερίδιο [5-10]% το 2023.

99. Περαιτέρω, όπως αναφέρθηκε, οι δείκτες HHI και (δ) κείνται εντός των ασφαλών ορίων των Κατευθυντηρίων Γραμμών, ήτοι το επίπεδο συγκέντρωσης στην εξεταζόμενη αγορά, με βάση τον δείκτη HHI, εκτιμάται σε 1.273 μονάδες ενώ μετά την ολοκλήρωση της υπό κρίση πράξης, θα αυξηθεί -όπως είναι αναμενόμενο- οριακά (74 μονάδες) και θα διαμορφωθεί σε 1.347 μονάδες.

100. Χαρακτηριστικό είναι επίσης ότι -όπως εκτέθηκε ανωτέρω[68]- η συντριπτική πλειοψηφία των ανταγωνιστών που ερωτήθηκαν σχετικώς εκτιμούν ότι δεν υφίστανται εμπόδια εισόδου στην αγορά και ότι, εν γένει, οι επιπτώσεις της γνωστοποιηθείσας πράξης στην υπό εξέταση αγορά, δεν θα είναι σημαντικές.

101. Ενόψει των ανωτέρω, η νέα οντότητα θα υφίσταται ανταγωνιστικές πιέσεις μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης τόσο από τους υφιστάμενους, αλλά και δυνητικούς ανταγωνιστές. Συνεπώς, εκτιμάται ότι η υπό κρίση συγκέντρωση δεν μπορεί να περιορίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό στην εξεταζόμενη αγορά, ιδίως με τη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης.

IV.1.1.2. Οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς

102. Παρατηρείται ότι το αθροιστικό μερίδιο της νέας οντότητας και του επόμενου ανταγωνιστή τους, ήτοι του Ομίλου ΙΝΤΡΑΚΑΤ (στοιχεία 2023) ανέρχεται σε περίπου [35-45]% και ότι το μερίδιο του Ομίλου ΙΝΤΡΑΚΑΤ είναι μόλις [0-5] μονάδες υψηλότερο. Επομένως το επίπεδο συγκέντρωσης στη σχετική αγορά είναι σχετικά υψηλό και παρατηρείται συμμετρία μεριδίων του 1ου και 2ου ανταγωνιστή.

103. Ωστόσο, η ασυμμετρία μεταξύ του μεριδίου της νέας οντότητας και του μεριδίου των λοιπών ανταγωνιστών που παρατηρείται, καθώς το αθροιστικό μερίδιο των μερών ([15-25]%) απέχει κατά περίπου [5-10] ποσοστιαίες μονάδες από το μερίδιο του του επόμενου ανταγωνιστή (ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ-ΜΕΤΚΑ) και κατά ποσοστό [5-10]% από το μερίδιο του επόμενου ανταγωνιστή (όμιλος ΑΒΑΞ), συνιστούν σημαντική ένδειξη προς την κατεύθυνση ότι η υπό εξέταση συγκέντρωση δεν θα επιφέρει οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς.

104. Περαιτέρω, όπως επισημάνθηκε ανωτέρω, η αγορά μεγάλων κατασκευαστικών έργων βρίσκεται σε φάση ανάπτυξης, ως εκ τούτου αυξάνονται οι πιθανότητες στρατηγικών οικειοποίησης της νέας ζήτησης από τους υφιστάμενους αλλά και δυνητικούς ανταγωνιστές. Αναμένεται δε, τυχόν συντονισμός να είναι ασταθής και λόγω της σημαντικής αντισταθμιστικής ισχύος των αναθετουσών αρχών.

105. Εξάλλου, δεδομένου του πολύ χαμηλού μεριδίου της P&C (~[0-5]%) στη σχετική αγορά, και λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι αυτή δεν φαίνεται να υπήρξε επιθετικός ή καινοτόμος παίκτης σε αυτήν, εκτιμάται ότι η προκειμένη συγκέντρωση δεν θα επιφέρει σημαντική μεταβολή των ανταγωνιστικών συνθηκών στην εν λόγω αγορά.

106. Σημειωτέον επίσης ότι, όπως εκτέθηκε ανωτέρω[69], η P&C και η ΤΕΡΝΑ δεν αποτελούν, η μία για την άλλη, στενό ανταγωνιστή, δεδομένου ότι η P&C δραστηριοποιείται σχεδόν αποκλειστικά σε έργα μικρού προϋπολογισμού.

107. Παράλληλα, με βάση τα προεκτεθέντα στοιχεία, στη σχετική αγορά

- δεν υφίστανται εμπόδια εισόδου ή επέκτασης, εντεινόμενου έτσι του δυνητικού ανταγωνισμού, που θα αποσταθεροποιούσε τυχόν συντονισμό,
- δεν εντοπίσθηκαν διαρθρωτικοί δεσμοί μεταξύ των δραστηριοποιούμενων σε αυτές επιχειρήσεων,
- η παρουσία δυναμικών επιχειρήσεων, 7ης αλλά και 6ης τάξης, με αυξανόμενο μερίδιο στη σχετική αγορά (όπως η ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ και η ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ) εκτιμάται ότι μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τα προσδοκώμενα αποτελέσματα τυχόν συντονισμού μεταξύ των μεγαλύτερων ανταγωνιστών,

66 Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις της Ευρ. Επιτροπής M.5717, M.7978 και M.8549 και αποφάσεις ΕΑ 712/2020, 802/2022.

67 Υπενθυμίζεται ότι η εξαγορά του ομίλου ΑΚΤΩΡ από την ΙΝΤΡΑΚΑΤ εγκρίθηκε με την απόφαση της ΕΑ 830/2023.

68 Βλ. τις απόψεις των ανταγωνιστών.

69 Βλ. Ενότητα IV.3.1.

- δεν υφίσταται διαφάνεια ως προς το ύψος των χορηγούμενων εκπτώσεων και λοιπών όρων των οικονομικών προσφορών, γεγονός που δυσχεραίνει την παρακολούθηση παρεκκλίσεων από ενδεχόμενο συντονισμό.

108. Συνεπώς, εκτιμάται ότι η υπό κρίση συγκέντρωση δεν μπορεί να περιορίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό στην εξεταζόμενη αγορά, ιδίως με τη δημιουργία ή ενίσχυση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης.

IV.1.2. ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΜΕΓΑΛΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ

IV.1.2.1. Οριζόντιες επιπτώσεις μη συντονισμένης συμπεριφοράς

109. Από τα στοιχεία του ως άνω Πίνακα 5 για τα έτη 2019-2023, προκύπτει ότι το αθροιστικό μερίδιο της νέας οντότητας υπερβαίνει το [25-35]% κατά το τελευταίο έτος και ανέρχεται σε ποσοστό [25-35]% από [15-25]% το 2022, λόγω της σημαντικής αύξησης του μεριδίου της ΤΕΡΝΑ, από [15-25]% το 2022 σε [25-35]% το 2023. Συνολικά, παρατηρείται αύξηση του μεριδίου της γνωστοποιούσας κατά περίπου [10-15] μονάδες την τελευταία πενταετία. Ωστόσο, το μερίδιο της Επιχείρησης-Στόχου κατά την ίδια περίοδο κυμάνθηκε σε πολύ χαμηλά ποσοστά, κάτω του [0-5]%, ήτοι από [0-5]% το 2019 έως [0-5]% το 2023 [70] .

110. Επιπλέον, η επαύξηση του μεριδίου της νέας οντότητας που συνδέεται αιτιωδώς με την υπό εξέταση συγκέντρωση, ήτοι η επαύξηση που επέρχεται δια της προσθήκης στο μερίδιο του ομίλου ΤΕΡΝΑ του μεριδίου της Επιχείρησης-Στόχου, υπολείπεται του [0-5]% και κυμαίνεται από [0-5]% έως [0-5]%. Όπως προαναφέρθηκε, σύμφωνα με πάγια πρακτική [71], όταν το μερίδιο της νέας οντότητας παρουσιάζει περιορισμένη, αιτιωδώς συνδεόμενη με την υπό εξέταση συγκέντρωση, επαύξηση (increment), ήτοι κάτω του 5% και εν προκειμένω αμελητέα, κάτω του [0-5]%, η συγκέντρωση δεν αναμένεται να έχει κάποια ουσιαστική επίδραση στον ανταγωνισμό στην εξεταζόμενη αγορά.

111. Επιπροσθέτως, η νέα οντότητα κατατάσσεται μεν πρώτη στη σχετική αγορά, όχι όμως συνεπεία της υπό κρίση συγκέντρωσης, αλλά λόγω της κατάταξης της γνωστοποιούσας ως επικεφαλής συνεπεία της σταδιακής υποχώρησης των μεριδίων ορισμένων εκ των ανταγωνιστών της εργοληπτικών επιχειρήσεων 7ης τάξης, του Ομίλου ΑΚΤΩΡ (από [15-25]% το 2019 σε [0-5]% το 2023) και της ΙΝΤΡΑΚΑΤ (από [15-25]% το 2019 σε [5-10]% το 2023). Ωστόσο, κατά την ίδια χρονική περίοδο, σημαντική αυξητική τάση παρουσιάζει το μερίδιο του Ομίλου ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ (ΜΕΤΚΑ και ΜΕΤΚΑ EGN), από [0-5]% το 2019 σε [10-15]% το 2023, όπως και το μερίδιο του Ομίλου ΑΒΑΞ, από [5-10]% το 2019 σε [10-15]% το 2023, καθώς και τα μερίδια εργοληπτικών επιχειρήσεων 6ης τάξης, όπως οι ΕΚΤΕΡ και ΤΕΚΑΛ, από [0-5]% και [0-5]% το 2019 σε [0-5]% και [0-5]% αντίστοιχα το 2023. Ομοίως, αυξητική τάση παρουσιάζουν τα μερίδια τεχνικών επιχειρήσεων χωρίς εργοληπτικό πτυχίο, όπως ενδεικτικά οι ΔΙΟΛΚΟΣ και VITAEL με μερίδια από [0-5]% και [0-5]% το 2019 σε [0-5]% και [0-5]% αντίστοιχα το 2023. Επίσης, σημαντική παρουσία έχουν οι εταιρείες ΜΠΑΛΛΙΑΝ ΤΕΧΝΙΚΗ και REDEX με μ.ο. [5-10]% και [0-5]% κατά την τελευταία πενταετία. Σημειωτέον ότι και οι εν λόγω ανταγωνιστές ανήκουν σε ισχυρούς οικονομικά ομίλους (π.χ. ΚΟΠΕΛΟΥΖΟΣ) που διαθέτουν τους πόρους και την ικανότητα για περαιτέρω ανάπτυξη στην εξεταζόμενη αγορά.

112. Περαιτέρω, όπως αναφέρθηκε, οι δείκτες HHI και (δ) κείνται εντός των ασφαλών ορίων των Κατευθυντηρίων Γραμμών, ήτοι το επίπεδο συγκέντρωσης στην αγορά, με βάση τον δείκτη HHI, εκτιμάται σε 1.382 μονάδες, ενώ μετά την ολοκλήρωση της υπό κρίση πράξης, θα αυξηθεί όπως είναι αναμενόμενο, οριακά, -κατά μόλις 70 μονάδες- και θα διαμορφωθεί σε 1.452 μονάδες.

113. Σημειώνεται επίσης ότι -όπως εκτέθηκε ανωτέρω[72] - η πλειοψηφία των ανταγωνιστών που ερωτήθηκαν σχετικώς εκτιμούν ότι δεν υφίστανται εμπόδια εισόδου στην αγορά και ότι, εν γένει, οι επιπτώσεις της γνωστοποιηθείσας πράξης στην υπό εξέταση αγορά, θα είναι αμελητέες.

114. Ενόψει των ανωτέρω, η νέα οντότητα θα υφίσταται ανταγωνιστικές πιέσεις μετά την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης τόσο από τους υφιστάμενους, αλλά και δυνητικούς ανταγωνιστές. Συνεπώς, εκτιμάται ότι η υπό κρίση συγκέντρωση δεν μπορεί να περιορίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό στην εξεταζόμενη αγορά, ιδίως με τη δημιουργία ή ενίσχυση ατομικής δεσπόζουσας θέσης.

IV.1.2.2. Οριζόντιες επιπτώσεις συντονισμένης συμπεριφοράς

115. Όπως προεκτέθηκε, το αυξητικό μερίδιο (increment) της νέας οντότητας συνεπεία της συγκέντρωσης είναι αμελητέο, κάτω του [0-5]%.

116. Επιπλέον, στην εν λόγω αγορά, η οποία είναι σε φάση πλήρους ανάπτυξης, δραστηριοποιείται πλήθος τεχνικών επιχειρήσεων διαφόρων μεγεθών, με ή χωρίς εργοληπτικό πτυχίο (κυρίως 7ης, 6ης και 5ης τάξης) και οι συνθήκες που επικρατούν στην εξεταζόμενη αγορά (μεταβλητότητα μεριδίων, απουσία διαρθρωτικών δεσμών, έλλειψη διαφάνειας κατά την υποβολή προσφορών) δεν φαίνεται να ευνοούν ενδεχόμενη συνεννόηση μεταξύ των μερών αναφορικά με τους όρους του συντονισμού.

117. Συνεπώς, παρέλκει εν προκειμένω η περαιτέρω εξέταση των επιπτώσεων συντονισμένης συμπεριφοράς στη συγκεκριμένη σχετική αγορά.

IV.2. ΚΑΘΕΤΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

118. Συγκεντρώσεις με κάθετη διάσταση είναι οι συγκεντρώσεις, στις οποίες συμμετέχουν επιχειρήσεις που λειτουργούν σε διαφορετικά επίπεδα της αλυσίδας εφοδιασμού (αγορές προηγούμενης ή επόμενης οικονομικής βαθμίδας). Στην εξεταζόμενη συγκέντρωση δεν προκύπτουν κάθετες σχέσεις, δεδομένου ότι, όπως προεκτέθηκε, η Επιχείρηση-στόχος δεν δραστηριοποιείται σε αγορές προηγούμενου ή επόμενου σταδίου της κατασκευής (ιδιωτικών και δημοσίων) έργων.

70 Το μερίδιο της P&C είχε προσεγγίσει το 1% μόνο κατά τα έτη 2020 και 2021.

71 Βλ. ενδεικτικά αποφάσεις της Ευρ. Επιτροπής M.5717, M.7978 και M.8549 και αποφάσεις ΕΑ 712/2020, 802/2022.

72 Βλ. τις απόψεις ανταγωνιστών.

119. Σε κάθε περίπτωση, λαμβάνοντας υπόψη ότι α) το μερίδιο της γνωστοποιούσας υπερβαίνει το [25-35]% μόνο κατά το τελευταίο έτος (2023), β) το μερίδιο της Επιχείρηση-στόχος είναι κατώτερο του [0-5]% και γ) το μερίδιο της γνωστοποιούσας υπερβαίνει το [25-35]% πριν την προσαύξηση (increment) συνεπεία της Συναλλαγής [73] , παρέλκει εν προκειμένω η εξέταση των κάθετων επιπτώσεων στη συγκεκριμένη σχετική αγορά.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού σε Τμήμα, εγκρίνει ομόφωνα, κατά παρ. 3 του άρθρου 8, την γνωστοποιηθείσα, διά του υπ’ αρ. 961/16.02.2024 εγγράφου, συγκέντρωση που αφορά την απόκτηση αποκλειστικού ελέγχου επί της «ΠΙ ΕΝΤ ΣΙ ΝΤΙΒΕΛΟΠΜΕΝΤ ΤΕΧΝΙΚΗ ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΗ – ΕΜΠΟΡΙΚΗ – ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» από την «ΤΕΡΝΑ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ, δεδομένου ότι η εν λόγω συγκέντρωση, παρ’ ότι εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της παρ. 1 του άρθρου 6 του ν. 3959/2011, δεν προκαλεί σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό αυτής με τις απαιτήσεις λειτουργίας του ανταγωνισμού στις επιμέρους αγορές στις οποίες αφορά.

Η απόφαση εκδόθηκε την 1η Οκτωβρίου 2024.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Η Προεδρεύουσα

ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

73 Οι μη οριζόντιες συγκεντρώσεις δεν συνιστούν απειλή για τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό, εκτός εάν η επιχείρηση που προκύπτει από τη συγκέντρωση διαθέτει σημαντική ισχύ σε μία τουλάχιστον εκ των σχετικών αγορών. Η αξιολόγηση της ισχύος της νέας οντότητας προηγείται της αξιολόγησης των επιπτώσεων της συγκέντρωσης στον ανταγωνισμό, κατά την αξιολόγηση δε αυτή τα μερίδια αγοράς και τα επίπεδα συγκέντρωσης παρέχουν χρήσιμες ενδείξεις σχετικά με τη δύναμη της επιχείρησης στην αγορά και την ανταγωνιστική σημασία των συμμετεχουσών στη συγκέντρωση επιχειρήσεων και των ανταγωνιστών τους. Έτσι, αξιολογείται ότι μικρή είναι η πιθανότητα διαπίστωσης προβλημάτων συντονισμένης ή μη φύσεως εάν το μερίδιο αγοράς της νέας οντότητας μετά τη συγκέντρωση σε καθεμία από τις σχετικές αγορές είναι κατώτερο του 30% και ο δείκτης HHI μετά τη συγκέντρωση είναι κατώτερος του 2000. Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές της Ευρ. Επιτροπής για την αξιολόγηση των μη οριζόντιων συγκεντρώσεων, παρ. 23-26.

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ
Καποδιστρίου 34, 104 32 Αθήνα
Τηλ. Κέντρο 210 5279000
Αποστολή εγγράφων προς δημοσίευση στο ΦΕΚ
στην ηλεκτρονική διεύθυνση **https://eservices.et.gr**
02062472111125001 6